

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 20 · 2. desember
Sesjonen 2025–2026

Møte tirsdag den 2. desember 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 20):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Maren Grøthe og Erling Sande om «avdirektørifisering» (Innst. 35 S (2025–2026), jf. Dokument 8:14 S (2025–2026))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsrapportar for 2024 (Innst. 30 S (2025–2026), jf. Meld. St. 34 (2024–2025))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) (Innst. 33 L (2025–2026), jf. Prop. 158 L (2024–2025))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere (lukking av pensjonstrygden) (Innst. 37 L (2025–2026), jf. Prop. 133 L (2024–2025))
5. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Eli Kristiansen*

Presidenten [10:00:09]: Ærede medrepresentanter! Tidligere stortingsrepresentant Eli Margrethe Kristiansen døde 5. juli i år.

Eli Margrethe Kristiansen var vararepresentant for Nordland fylke fra 1973 til 1977. Hun var også stortingsrepresentant for Oslo fra 1977 til 1981. Da var hun medlem av sosialkomiteen.

Hun var personlig sekretær for sosialminister Bergfrid Fjose fra 1972 til 1973 og statssekretær en kort periode i Sosialdepartementet fra 1985 til 1986, da KrF var med i regjering sammen med Høyre og Senterpartiet.

Eli Margrethe Kristiansen har spilt en viktig rolle for KrF, men har også markert seg politisk på andre arenaer. Før hun ble valgt inn på Stortinget i 1977, satt hun som leder av Norges Sykepleierforbund fra 1974 til 1977 og markerte seg her som en god leder. I etterkant av tiden på Stortinget var hun direktør for Nordlandssykehuset. Hun har også vært leder for Styret for Postverket og medlem av en rekke utvalg og komiteer.

I Kristelig Folkeparti var hun både medlem av senralstyret og nestleder i fire år, og hun var leder for KrF Kvinner i Nordland. Hun la ned en stor og viktig innsats for partiet i flere sammenhenger.

Eli Kristiansens virke både i og utenfor politikken vitner om engasjement og kunnskap hånd i hånd, og vi

er takknemlige for at hun valgte å engasjere seg for å påvirke samfunnet.

Vi lyser fred over Eli Margrethe Kristiansens minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:02:24]: Representantene Amalie Gunnufsen, Tobias Hangaard Linge, Geir Jørgensen og Trine Lise Sundnes, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Sør-Trøndelag, Kjell-Arve Aspaas, tar nå sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Per Vidar Kjølmoen i tiden fra og med 3. til og med 5. desember for å delta i Europarådets parlamentarikerforsamling i Paris, Frankrike
- fra Venstres stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Grunde Almeland fra og med 2. desember og inntil videre

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Møre og Romsdal: Berit Tønnesen
For Oslo: Marit Veia

Presidenten [10:03:16]: Statsråd Karianne Tung vil overbringe én kongelig proposisjon.

Statsråd Karianne O. Tung [10:03:26]: Jeg har den ære å overbringe en kongelig proposisjon om ny saldering av statsbudsjettet 2025.

Presidenten [10:03:33]: Proposisjonen vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Representanten Amalie Gunnufsen vil framsette et representantforslag.

Amalie Gunnufsen (H) [10:03:46]: På vegne av representantene Anna Molberg, Haagen Poppe og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å gjøre det enklere for unge å komme i jobb.

Presidenten [10:04:01]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:10]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Maren Grøthe og Erling Sande

om «avdirektørifisering» (Innst. 35 S (2025–2026), jf. Dokument 8:14 S (2025–2026))

Presidenten [10:04:31]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Helge André Njåstad (FrP) [10:04:57] (ordfører for saka): Eg kunne egentleg oppsummert forslaget til Senterpartiet med at dei ønskjer det same for direktørar i staten som for dei stortingsrepresentantane som no går ut av salen, at dei skal gå ut, heile gjengen. – Men det var ikkje det eg hadde tenkt å seia.

Saka me behandlar, har fått tittelen avdirektørifisering, og forslagsstillarane frå Senterpartiet ønskjer i forslaget at ein skal redusera talet på direktørar i staten og statseigde selskap med minst 20 pst. og talet på mellomleiarar med minst 10 pst. Dei føreslår òg ein eigen avdirektørifiseringspolitikk, som skal hindra oppretting av nye leiarstillingar.

Komiteen har hatt ei grundig behandling, som alltid, og me har som eit ledd i det henta inn vurderingar frå Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, som er ansvarleg for arbeidsgjevjarpolitikken i staten. Departementet har gjeve oss ei grundig tilbakemelding og peika på at slike prosentvise reduksjonar er svært krevjande å gjennomføra innanfor gjeldande regelverk. Stillingssynet til statstilsette gjer tvinga reduksjon vanskeleg, og ei rigid målstyring kan i tillegg få utilsikta konsekvensar for styring, kvalitet og ansvarskjensle.

Når det gjeld statseigde føretak, åtvarar departementet mot at instruksjon om organisering frå staten som eigar vil bryta med selskapslovgjevinga og eigarpolitikken til staten. Dei forslaga som er sette fram, er altså urealistiske og kan i tillegg vera lovstridige. Sidan det kjem frå eit tidlegare regjeringsparti, er det heilt sikkert òg nokon som ville sagt at det grensar til å vera useriøst i ordlyden.

Fleirtalet i komiteen delar intensjonen om effektiv ressursbruk, men konstaterer at ein talfesta reduksjon ikkje er ein føremålstenleg måte å oppnå det på. Difor føreslår ein at representantforslaget ikkje vert vedteke.

Det vert i tillegg fremja ei rekkje andre forslag frå ulike mindretal, som eg reknar med at dei partia som står bak forslaga, vil greia nærmare ut om.

Frå Framstegspartiet har me vore tydelege på at me må redusera byråkratiet og prioritera ressursane til fyrstelinja i tenesteyting til innbyggjarane. Me meiner at

utviklinga med stadig fleire direktørar og mellomleiarar er uheldig, men me trur ikkje løysinga er rigide prosentkrav som i tillegg kan vera lovstridige. Framstegspartiet vil heller bruka budsjetta, og der stilla tydelege effektiviseringskrav for å få på plass reelle endringar. Me vil kutta offentleg sløsing, redusera talet på forvaltningsnivå, som f.eks. å leggja ned fylkeskommunen og fjerna ei rekke direktorat, og på den måten skapa ein offentlig sektor som spelar på lag med innbyggjarane og bedriftene. På den måten får me ei enklare og meir effektiv forvaltning.

Sigurd Kvammen Rafaelsen (A) [10:07:49]: For Arbeiderpartiet er det avgjørende at offentlig sektor må vise evne til å endre og utvikle seg for å løse framtidens oppgaver. Norge står overfor store demografiske endringer i årene som kommer. Forholdet mellom antall eldre og folk i arbeidsfør alder vil endre seg betydelig. Vi vil mangle arbeidskraft på viktige samfunnsområder både i offentlig og privat sektor dersom vi ikke utnytter ressursene våre bedre. Det vil kreve mye av offentlig sektor selv, men det krever også at vi som folkevalgte sørger for gode rammebetingelser for den omstillingen som er nødvendig framover.

Arbeiderpartiet mener at det må bli mindre detaljstyring fra stat til kommune. Derfor satte vi i mai ned kommunekommisjonen. Kommisjonen skal foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren og foreslå tiltak om det er andre forhold som bidrar til unødvendig høye kostnader eller lite effektiv oppgaveløsning.

Digitalisering er også avgjørende for at vi skal kunne bruke ressurser mer effektivt, redusere konsulentbruk og administrasjon og tilby innbyggerne bedre tjenester.

Når det gjelder antall ledernivåer i offentlig sektor, deler Arbeiderpartiet forslagsstillernes vurdering av at dette bør vurderes kritisk og restriktivt. Hovedregelen i dag er at den enkelte statlige virksomhet bestemmer hvordan den skal organisere seg innenfor samfunnsoppdraget og budsjettvirksomheten den disponerer, herunder antall ledernivåer. Dette gjøres som oftest etter forhandlinger eller dialog med de ansattes organisasjoner.

Arbeiderpartiet har tillit til at partssamarbeidet i den enkelte virksomhet benyttes til å finne gode og omforente løsninger mellom ledelse og tillitsvalgte, og ønsker ikke å overprøve en enighet mellom partene i virksomheten. Vi vil derfor ikke støtte representantforslaget. Samtidig deler vi ambisjonene om en god organisasjonsstruktur der tjenesteproduksjon er i fokus.

Tage Pettersen (H) [10:09:57]: Vi har trolig med ordet avdirektørifisering meldt oss på i konkurransen om årets nyord. Det er noe ekstra sjarmerende med et-

terpåklokskap i politikken, og det har for så vidt også sin egen sjarm når man gjør noe mens man er i regjering, og deretter mener noe annet når man er utenfor. Men i bunn og grunn viser det vel ofte at det kan være vanskelig å levere på den politikken man har som intensjon å levere på.

I representantforslaget skriver forslagsstillerne at direktørifiseringen har skapt en lønnsadel og en avstand til dem som faktisk utfører jobbene i offentlig sektor. La meg skyte inn at jeg forventer at også direktørene gjør jobber i vår offentlig sektor.

Er dette nye toner fra Senterpartiet? Nei, det er ikke det. Til ABC Nyheter i desember 2019 uttalte Slagsvold Vedum:

«Senterpartiet ønsker å begrense lønnsveksten i staten og viser til at det i byråkratiet er 67 personer som tjener over 1,5 millioner kroner. Partiet mener det må legges et tak på lønningene til mellomledere og ledere i staten, og at de som tjener over 1,5 millioner kroner i dag, ikke får lønnsvekst de neste årene.»

I Nettavisen nå i mai 2025 kunne vi lese at det er atten personer som tjener over 2 mill. kr, og to som tjener nøyaktig 2 mill. kr. Ser vi på partiets valgprogram for 2021, lovet partiet å redusere antall direktorater og statlige tilsyn og sørge for at det statlige byråkratiet i sum reduseres, målt mot 2019-nivå.

Jeg tror de fleste vet hvordan det har gått, selv med Senterpartiet i regjering tre og et halvt år av den siste stortingsperioden. Jeg skal likevel ikke hovre over det, for også Høyre deler forslagsstillernes mål om en mer effektiv, brukerorientert og bærekraftig offentlig sektor, der mest mulig av ressursene går ut til nettopp førstelinjen. Vår vei er imidlertid å redusere byråkrati og kostnader gjennom en systematisk effektivisering, bedre organisering, økt bruk av digitalisering og tydeligere prioriteringer.

Også på denne veien er det mulig å gå seg bort i gode intensjoner. Når Senterpartiet i sitt siste alternative budsjett foreslår å spare 161 mill. kr ved å kutte byråkrati i Forsvaret, tror jeg det mangler forankring i virkeligheten, da dette kommer i tillegg til det som allerede ligger inne i effektiviseringsmål i langtidsplanen for sektoren.

Denne debatten handler egentlig om hvordan vi kan få mest mulig ut av hver krone vi putter inn i det offentlige. Her er nok de fleste partiene enige om målet, men kanskje ikke nødvendigvis om veien. For Høyre er det et mål å arbeide for moderate lederlønninger i offentlig sektor og offentlig eide selskaper. Vi må også gjøre veldig mye mer, og derfor har vi nå i høst bl.a. levert to representantforslag om effektivisering av offentlig sektor.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [10:13:04]: SV støtter intensjonen bak forslaget om kanskje årets nyord: avdirektørifisering. Men for oss handler dette om hvordan vi bruker fellesskapets ressurser på en klok og tillitsbasert måte. Vi mener at mer av pengene og mer av beslutningskraften må flyttes nærmere de fagfolkene som er, og de tjenestene som vi gir, og ikke oppover i stadig høyere og større lederhierarkier. Vi ser en utvikling der antallet direktører og mellomledere har økt over mange år, og det har skjedd under skiftende regjeringer og i forbindelse med store reformer som har både sentralisert makt og skapt flere ledernivåer enn nødvendig. Det har ikke nødvendigvis gitt bedre tjenester, men ofte mer avstand til førstelinjen og mindre rom for reelle faglige vurderinger.

SV mener at ledelse er viktig, men ledelse skal være tett på tjenester, være forankret i fag, bygge på tillit og gi medvirkning. Det vi må til livs, er det unødvendige byråkratiet – for god ledelse er bra. Derfor er SV også opptatt av å redusere ledernivåer der de ikke tilfører verdi, samtidig som vi skal styrke den faglige og lokale innflytelsen i offentlig sektor.

Det er likevel viktig for oss å understreke at statlig organisering ikke kan styres gjennom rigide prosentkrav som skal gjelde likt for alle virksomheter. En slik mekanisk tilnærming kan være både lite treffsikker og vanskelig å gjennomføre innenfor gjeldende regelverk. Derfor vil SV også ha en mer kunnskapsbasert og behovstilpasset endring enn det som nå ligger i noen av de kaniske tallfestede forslagene.

Det vi nå trenger, er en tydelig retning for mer tillitsbasert og desentralisert ledelse i staten. Vi trenger mindre detaljstyring. Vi trenger mer faglig handlingsrom og større nærhet mellom ledere og ansatte. Vi trenger mindre fokus på kontroll og rapportering og mer tid til det som er kjerneoppgavene i tjenesten. Derfor legger SV på bordet et forslag der vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for nettopp en tillitsbasert, desentralisert ledelse som reduserer de unødvendige ledernivåene og samtidig fremmer moderasjon i lederlønningene.

SV kommer til å fortsette å jobbe for en offentlig sektor som bruker ressursene der de gjør mest nytte. Det betyr sterkere fagmiljø, mer tillit, mer makt til de som faktisk utfører tjenesten, og mindre til stadig voksende hierarkier i ledelsen. Vi trenger ikke flere unødvendige ledernivåer. Vi trenger mer tid og trygghet for dem som gjør jobben, og vi trenger god ledelse. Jeg tar opp de forslagene som SV er med på.

Presidenten [10:16:05]: Representanten Anne Lise Gjerstad Fredlund har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:16:22]: Senterpartiet ønsker med dette representantforslaget å ta tak i en problemstilling som har bygd seg opp over tid i statsforvaltningen. I norsk helseforvaltning, inkludert departement, direktorater og regionale helseforetak, er det i dag om lag 644 personer med «direktør» i sin formelle stillingstittel. Bare i de 19 helseforetakene som driver pasientbehandling, er det 338 direktører, med en gjennomsnittslønn på 1,4 mill. kr, noe som utgjør 473 mill. kr i årlige lønnskostnader. I tillegg kommer fagdirektører og andre ledere uten direktørtittel.

Etter jernbanereformen og oppsplittingen av NSB har antallet direktører i jernbanesektoren økt fra 11 til 49. Alle har millionlønn, og de 6 toppsjefene tjener i snitt 3,2 mill. kr. Reformen har ført til en fragmentert struktur med mange selskaper og mange ledere, noe som har skapt bekymring for effektiviteten og ressursbruken.

I svaret på et skriftlig spørsmål fra meg sier digitaliserings- og forvaltningsministeren at det er 4 268 direktører i staten. Dette er ikke inkludert ansatte i de statlige selskapene, som f.eks. helseforetakene; de er ikke en del av denne statistikken og er ikke en del av det statlige tariffområdet.

Professor Tom Karp skriver i Dagens Næringsliv at mens arbeidsstokken i Norge har økt med 9 pst. de siste årene, har antallet ledere økt med 41 pst. Mens det i 2011 var 15 ansatte per leder, var det i 2021 omtrent 11 ansatte per leder.

Statsråden legger i sitt svar vekt på at lønnsutgiftene til toppledere bare utgjør 0,4 pst. av de totale lønnsutgiftene i staten.

Jeg vil understreke at komiteens flertall stiller seg bak vårt ønske om å løse problemene. Jeg har også full respekt for at det er mange forskjellige måter å løse utfordringene på, men det er ingen tvil om at det har vært en eksplosjon – som en ikke har hatt kontroll over, i hvert fall ikke politisk kontroll.

Vi ønsker med dette representantforslaget å få en anerkjennelse av problemstillingen, og vi ønsker å være konkrete når det gjelder tiltak – for det har man ikke vært de siste årene. Man anerkjenner problemstillingen, men kommer ikke med noen løsninger.

Norge er bygd på tillit og flate strukturer. Det skal være kort vei til makten – fra innbyggerne og næringslivet til staten. Jeg mener at når vi bygger opp et ledersjikt i staten, går vi bort fra dette, og vi skaper maktstrukturer som er flyttet vekk fra folk. Det må vi få en slutt på.

Jeg tar opp forslagene Senterpartiet har alene.

Presidenten [10:19:25]: Representanten Bengt Fasteraune har tatt opp de forslagene han refererte til.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:19:36] (komiteens leder): Det er mye i forslaget fra Senterpartiet om avdirek-

tørifisering som er bra, og det er ikke tvil om at det har gått inflasjon i direktørstillinger både i staten og i statlige selskaper. Jeg tror det var et stort apropos for folk da det kom fram for to år siden at det i norske helseforetak var flere direktører enn intensivplasser. Snittlønnen for direktørene innenfor helse er, som det ble nevnt her, 1,4 mill. kr.

I høst har vi også vært vitne til omfattende diskusjoner om bl.a. lederlønninger i Helse nord, og det har kommet massive reaksjoner på dette, ikke minst fordi det samme helseforetaket krever store kutt, noe som rammer både de ansatte og dem som trenger helsetjenestene.

Som det også ble nevnt her, henvises det i Dokument 8-forslaget til Tom Karp, som er professor i ledelse, og som skriver om det han kaller lederisme. I denne tankegangen er lederne det viktigste omdreingspunktet i en organisasjon, og innblanding fra ansatte og demokratiske prosesser ses ofte på som støy. Han skriver også om at denne lederismeideologien har spredd seg til offentlig sektor, særlig knyttet til det vi kan kalle New Public Management. Dette fører til for lang avstand mellom direktørene og de ansatte i førstelinjen. Det fører til at avgjørelser om kutt og effektivisering ofte ikke er realistiske og ikke lar seg gjennomføre, og det er en styring ovenfra som det er vanskelig å få folk med på. Han går så langt som til å kalle mye av det som har skjedd, for en umyndiggjøring av de ansatte.

Det er ganske sjokkerende når Arbeidsforskningsinstituttet har funnet at ansatte i statlige selskaper opplever mindre medbestemmelse og medvirkning enn sine kollegaer i private norske virksomheter. Makten beveger seg oppover, og den sentraliseres. Det må vi gjøre noe med, og derfor støtter vi Dokument 8-forslaget, som ber om et mye sterkere fokus på å redusere antallet direktører i staten og i statlige selskaper.

Jeg skjønner ideen med å si at det skal reduseres med en viss prosent, men ser kanskje også litt av ironien i å svare på denne utviklingen – hvor målstyring jo er et sentralt kjennetegn – ved på en måte å foreslå målstyring, eller en veldig konkret målstyring, som tiltak.

Jeg tenker at det som er veldig viktig her, er å fortsette å snakke om det med tillitsreform. Vi må tilbake til mindre mål- og resultatstyring, mer tillit til de ansatte, deres faglige erfaringer og skjønn, og ikke minst til deres indre motivasjon for å gjøre en god jobb.

Personlig tror jeg at New Public Management-tankegangen er blitt så dypt implementert i måten vi organiserer samfunnet vårt på, at det ikke vil bli enkelt å få til verken en tillitsreform eller ulike typer tillitsreformer, og at det heller ikke vil bli enkelt å klare å redusere verken antallet direktører eller lønnen. Desto viktigere er det å kjempe for endring, for færre direktører, for lavere

lønninger og ikke minst for tilliten til at fagfolkene som står i førstelinjen hver dag, gjør jobben sin og bruker fagligheten sin godt og ikke trenger å kontrolleres og ledes på så omfattende måter som i dag.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:22:43]: I offentlig sektor har vi kompetente og selvstendige arbeidstakere som er gode på å løse oppgaver, men som blir hemma av detaljstyring og dårlig tilrettelegging.

Det viktigste en leder kan gjøre, er å legge til rette for den gode jobben som vi vet at de tilsette er i stand til å gjøre. For å få til det må vi ha mindre rapportering oppover for lederne, mindre detaljstyring, og kontakt med den jobben som skal gjerast. Lederne må være nede i puddingen.

Vi har et enormt komplekst samfunn med store forventninger til både sikkerhet og kvalitet i tenestene. Vi har veldig gode tenester – veldig gode – men likevel heng dei noko etter den velstanden i samfunnet som de fleste av oss i dag nyt. Skal vi få bedre leiling, må leinga tettare på. Då kan vi effektivisere tenestene og gjøre dei bedre. Vi får bedre tenester ved å gjøre de tilsette trygge og gi de tillit.

Vi er kritiske til unødvendig mange toppledere. Vi ser – som flere her – at det kan ha teke litt av. Det viktigste er likevel å ha god og nær leiling.

Senterpartiet går for langt i å detaljstyre med prosenter. Tanken er god, men vi ser det som uhensiktsmessig. Det gjev meir detaljstyring, ikkje mindre, og det er det siste vi treng.

Difor foreslår vi ei kritisk vurdering av antal direktører, ein kritisk gjennomgang av korleis statleg verksemd blir regulert og leia, og at leiarar skal ha som hovudoppgåve å vere tett på fagfolka sine og legge til rette for den jobben de er godt utdanna til å gjøre, så de kan vere trygge og gjøre den jobben.

Med det tek eg opp forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Presidenten [10:24:37]: Representanten Marius Langballe Dalin har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Karianne O. Tung [10:24:53]: La meg aller først få benytte anledningen, siden dette er mitt første møte med den nye kommunal- og forvaltningskomiteen, til å si at jeg ser fram til et godt og konstruktivt samarbeid med komiteen, god dialog og ikke minst god debatt.

Forvaltningen er selve ryggraden i velferdsstaten. Skal vi sikre gode tenester til innbyggerne, må ressursene brukes der de gir størst verdi: i møte med innbyggerne – ikke i unødvendig byråkrati og detaljregulering. Regjeringen har klare forventninger om at statlige virksomheter organiserer seg slik at samfunnsoppdraget lø-

ses kostnadseffektivt og formålstjenlig. Dette er en forutsetning for å opprettholde tilliten til forvaltningen og for å frigjøre midler til helse, utdanning og andre sentrale velferdstjenester.

Forslagsstillerne reiser en viktig debatt om ressursbruk og ledelsesnivåer, og skal ha anerkjennelse for det. Antall direktører og mellomledere bør vurderes kritisk og restriktivt. Det har regjeringen klare forventninger om. Samtidig er det ikke hensiktsmessig å innføre rigide krav om prosentvis reduksjon av lederstillinger i staten. Organisering og ledelsesstruktur må vurderes lokalt, i dialog med ansatte og tillitsvalgte, og i tråd med statsansattelovens regler om stillingsvern.

Når det gjelder statseide foretak og selskaper, vil et krav om tallfestet reduksjon av lederstillinger bryte med statens eierpolitikk og selskapslovgivningen. Det er styret og daglig ledelse som er ansvarlig for å beslutte hensiktsmessig organisering og ledelse av selskapene. Staten som eier skal utøve sitt ansvar gjennom forventninger og dialog, ikke ved å gripe inn i styrets og ledelsens rolle. Dette prinsippet har Stortinget gitt sin tilslutning til gjennom behandlingen av eierskapsmeldingen, og det er avgjørende for å sikre profesjonell og ansvarlig selskapsstyring.

Vår felles målsetting er å flytte ressurser fra byråkrati til tenester som skal komme innbyggerne våre til gode. Det er slik vi bygger en sterkere velferdsstat. Skal vi nå det målet, er effektivisering helt avgjørende, men det må skje gjennom målrettet forenkling, digitalisering, tillit og gode prosesser, ikke gjennom rigide krav som øker rapporteringen eller svekker styringen, partssamarbeidet og kvaliteten.

Presidenten [10:27:26]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Isak Veierud Busch (A) [10:27:45]: Avdirektørifisering er et ord som nærmest snubler litt i munnen. Det kan stå som et bilde på noe av det som har blitt en utfordring: I denne salen har det gjennom årene blitt vedtatt lover og reguleringer i et enormt omfang, helt sikkert med de beste intensjoner, men summen av alt dette har gjort samfunnet vårt så komplekst og med så mange regulatoriske snubletråder at vi kanskje må kunne sies å være overadministrert på mange områder. Vi må stille oss spørsmålet: Skal vi bruke ressursene våre på byråkrati eller på tenester til innbyggerne? Svaret bør være klart: Vi må frigjøre ressurser fra administrasjon til tjenesteproduksjon. Vi må hele tiden trakte etter å organisere oss på den måten som gir best mulig tenester til våre innbyggere. Tilliten til forvaltningen avhenger av at vi leverer gode tenester, og handlingsrommet fordrer også at vi har tillit til forvaltningen.

Samtidig må vi være realistiske: Noen stillinger krever konkurransedyktig lønn. Offentlig sektor må tiltrekke seg de beste hodene, og det henger også sammen med lønnsnivået. Det kan man like eller ikke, men det er en realitet vi må forholde oss til.

Statsråden har i sitt svarbrev til kommunal- og forvaltningskomiteen pekt på at organiseringen av statlige virksomheter som hovedregel bør avgjøres lokalt, i dialog med tillitsvalgte. Det er klokt. En rigid prosentvis reduksjon av lederstillinger kan gi utilsiktede konsekvenser. Vi må heller stille krav til kostnadseffektiv organisering og kritisk vurdere antall ledernivåer. Vi må gjøre systemene våre enklere, mer effektive og mer tjenesteorienterte. Da er det ikke bare et spørsmål om struktur, det er et spørsmål om tillit til offentlig sektor, og det må kunne forventes magemål og nøkternhet i samlede lederlønnskostnader.

Arbeiderpartiet deler derfor intensjonen i forslaget om effektiv ressursbruk. Det er allerede innført effektiviseringskrav i forslaget til statsbudsjett, og vi må fortsette å se på hvordan ressursene i stat og kommune brukes best mulig. For det handler om noe så grunnleggende som å sikre innbyggerne i Norge gode tjenester, bruke vår skilling vettug og sikre tilliten til vår samfunnsmodell.

Maren Grøthe (Sp) [10:30:27]: Direktørifiseringen i Norge har gått for langt. De siste årene har vi sett en betydelig vekst i antall direktører og lederstillinger i staten og i statlige virksomheter i Norge. Samtidig er det godt dokumentert at lønningene i disse stillingene har økt betraktelig. På siden av denne utviklingen opplever fagfolk, sykepleiere, lærere og helsefagarbeidere at det kuttes i tjenestene på bunnlinjen. Senterpartiet fremmer derfor flere konkrete forslag i dag som kunne ha snudd denne utviklingen, og det er skuffende at vi ikke får flertall for forslag som kunne ha bidratt til at vi får kuttet i antall direktører og i byråkratiet i Norge.

Senterpartiet mener det er hårreisende og oppsiktsvekkende at vi nå har over 641 direktører bare innenfor helsesektoren i Norge. Vi må prioritere mer av pengene til de tjenestene som faktisk møter folk, som lærere, sykepleiere og helsefagarbeidere, istedenfor til høye direktørlønninger i årene framover.

Jeg registrerer at flere representanter nå sier at man er enig i at utviklingen har gått for langt, og at man deler ambisjonene i forslaget, men at man likevel velger å stemme imot, uten å fremme alternative forslag. Særlig reagerer jeg på at FrP stemmer imot dette forslaget. Men realiteten er jo at FrP er arkitekten bak at vi har så mange direktører i en rekke sektorer i Norge. Denne utviklingen eksploderte f.eks. da man gjennomførte jernbanereformen. Vi ser at man snakker i store ord om kutt i

byråkrati, men det viser seg dessverre at man ikke ønsker å være med og ta grep når det kommer til stykket.

Om man likevel skulle innse at direktørifiseringen i Norge har gått for langt, vil Senterpartiets kontordør alltid være åpen for å diskutere løsninger. Vi må bestandig søke etter muligheter for å ta grep for å sikre at pengene i Norge brukes på tjenestene som møter folk, framfor på direktører – for det har gått for langt slik det er nå.

Presidenten [10:32:44]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:32:52]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsrapportar for 2024 (Innst. 30 S (2025–2026), jf. Meld. St. 34 (2024–2025))

Presidenten [10:33:05]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sigurd Kvammen Rafaelsen (A) [10:33:29] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for samarbeidet om behandlingen av Meld. St. 34 for 2024–2025, om Datatilsynets og Personvernemndas årsrapport for 2024.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet legger årlig fram Datatilsynets og Personvernemndas årsrapport for Stortinget. Komiteen har merket seg at Datatilsynets saksmengde har vært jevnt stigende de siste årene, og at sakene blir stadig mer komplekse og tidkrevende. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet opplyser i melding at de er tilfreds med hvordan tilsynet har arbeidet målrettet for å bedre ressursutnyttelsen, og at de vil rette særskilt oppmerksomhet mot ressursituasjonen i tilsynet framover. Komiteen forutsetter at departementet har god og løpende dialog med tilsynet om dette.

Komiteen har også merket seg at Datatilsynet peker på en rekke forhold som trolig vil påvirke personvernet og tilsynets arbeid i tiden framover, herunder kunstig intelligens og datadeling, utviklingen av et nytt felleseuropeisk regelverk på personvernområdet samt det internasjonale trusselbildet, der personopplysninger i økende grad benyttes i cyberoperasjoner, manipulering av innhold i digitale kanaler og inngripende overvåking.

Komiteen er enig i at tilsynet spiller en viktig rolle i å framheve personvern i et demokratisk samfunn.

Innstillingen fremmes av en samlet komité.

Jeg vil nå kommentere mindretallsforslaget. Når det gjelder forslaget fra SV, Rødt og MDG om å utrede om Datatilsynet bør få søksmålsadgang for Personvernemndas vedtak ved prinsipielle spørsmål, er Arbeiderpartiet enig i intensjonen i forslaget, men vi legger imidlertid til grunn at dette vil være en naturlig del av den pågående etterkontrollen av personopplysningsloven, som Justis- og beredskapsdepartementet allerede er i gang med. Formålet med etterkontrollen er å evaluere om personopplysningsloven har en hensiktsmessig utforming og fungerer tilfredsstillende, eller om det er behov for endringer eller nye regler.

Rune Midtun (FrP) [10:35:40]: Årsrapportene fra Datatilsynet og Personvernemnda viser en utvikling som vi må ta på alvor. Saksmengden øker, og sakene blir mer komplekse. Det er naturlig når vi ser en stadig mer omfattende regulering fra EU og en teknologisk utvikling som går i rekordfart.

For Fremskrittspartiet er det helt avgjørende at personvern ivaretas, men vi må samtidig si klart ifra: Vi kan ikke akseptere at stadig nye EU-regelverk og byråkratiske prosesser gjør det vanskeligere for norske bedrifter å konkurrere og for offentlige tjenester å digitalisere effektivt. Vi må ha et regelverk som beskytter innbyggerne, men som ikke kveler innovasjon og verdiskaping. Fremskrittspartiet er bekymret for at Norge blir sittende fast i en reguleringsspiral der vi ukritisk implementerer alt som kommer fra Brussel. Vi må tørre å stille spørsmål ved om alle disse reglene faktisk gir bedre personvern, eller om de først og fremst skaper papirarbeid og kostnader.

Personvern er viktig, men det må forvaltes med sunn fornuft. Vi skal beskytte folks data, men vi skal også sørge for at Norge er et land der teknologi og næringsliv kan vokse, ikke et land der vi regulerer oss ut av konkurranseevne.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:37:14] (komiteens leder): I Datatilsynets årsrapport kommer det fram at det går med store ressurser til å håndtere et fåtall store saker og tilsyn, samtidig som hovedtyngden av saker til behandling er små. I 2024 var det 902 innkomne klager fra privatpersoner, en økning som ikke minst skyldes at det er blitt lettere å klage enn før. Rødt mener det er viktig at også de mindre sakene sikres en reell behandling, fordi dette i praksis er innbyggernes eneste måte å få rettet opp i konkrete, ulovlige forhold på, bl.a. knyttet til håndtering av personinformasjon og kameraovervåkning. Hvis denne muligheten svekkes over tid på grunn av manglende ressurser, kan det i neste omgang

svekke befolkningens tillit til Datatilsynet som institusjon.

Vi stoler på at departementet vurderer ressursituasjonen i tilsynet framover og forutsetter at en sånn vurdering også følges opp med forslag om økte bevilgninger, hvis det viser seg å være behov for det. Hensynet til å sikre en reell behandling av klager fra innbyggerne må spille inn i vurderingen. I 2024 ble det ilagt gebyr i bare fem saker. Til sammenligning var det 17 slike avgjørelser i 2022, og antallet saker med vedtak om korrigerende tiltak og sanksjoner er i samme tidsrom falt fra 54 til 44. I samme periode er antall saker til behandling totalt økt med mer enn 1 200, og det er naturlig å tenke seg at nedgangene henger sammen med mangel på ressurser.

Så til Konkurransetilsynet. De fikk ved en lovendring som trådte i kraft 1. juli 2023, om adgang til å reise spørsmål om konkurranseklagenemndas vedtak. Det ble innført slik at Konkurransetilsynet kan sørge for at saker av særlig viktighet eller prinsipielle spørsmål blir prøvd i domstolene. Datatilsynet har derimot ikke mulighet til å prøve saker ført for Personvernemnda for retten. Sammen med SV og MDG tar jeg opp forslaget om å utrede om Datatilsynet bør få søksmålsadgang for Personvernemndas vedtak ved prinsipielle spørsmål.

Presidenten [10:39:07]: Representanten Hanne Beate Stenvaag har tatt opp forslaget hun refererte til.

Statsråd Karianne O. Tung [10:39:25]: Barn og unge vokser opp i en digital hverdag der sosiale medier spiller en stor rolle. Det gir mange muligheter, men også store utfordringer. Personopplysninger samles inn, analyseres og brukes til kommersielle formål, og algoritmene eksponerer barna våre for skadelig innhold. Derfor har regjeringen foreslått en aldersgrense på 15 år for sosiale medier.

Datatilsynet har i flere år hatt særlig oppmerksomhet på barns personvern. Det er jeg veldig glad for. I 2025 styrket regjeringen dessuten Datatilsynets budsjett med 1,5 mill. kr. til arbeidet med å ivareta barns personvern på nett. I år har Datatilsynet gjennomført tilsyn i skolesektoren, hvor det ble avdekket manglende personvern-vurderinger ved bruk av digitale apper. Datatilsynets funn og anbefalinger vil være nyttig i skolesektorens løpende arbeid med å ivareta barns personvern. De store teknologiskapene sitter på enorme mengder data om oss, og med det følger det et stort ansvar. Vi må kreve at tekselskapene respekterer både personvernet vårt og andre grunnleggende verdier, og for å få til dette må vi samarbeide internasjonalt. Regjeringen arbeider bl.a. med å gjennomføre EUs forordning om digitale tjenester, DSA, i norsk rett. Rettsakter er et viktig verktøy for å styrke borgernes personvern i møte med teknologisel-

skapene og for å fjerne ulovlig og skadelig innhold på nett.

Teknologi gir oss fantastiske muligheter til å løse små og store samfunnsutfordringer, men vi må styre utviklingen for å sikre at grunnleggende rettigheter ivaretas. Datatilsynet har lenge hatt en sandkasse for personvernvennlig innovasjon og digitalisering, der man kan utforske personvernregelverkets handlingsrom innenfor trygge rammer. I år har Datatilsynet og Finanstilsynet samarbeidet med virksomheter i finanssektoren i denne sandkassen. Formålet er å utforske hvordan data-deling kan bidra til å bekjempe økonomisk kriminalitet. Jeg mener sandkassemetoden er et godt verktøy for å finne gode, balanserte løsninger. Derfor har regjeringen også foreslått å styrke Datatilsynet med 3,9 mill. kr til arbeid i den kommende sandkassen i KI Norge, som skal utforske kunstig intelligens. Vi lever i en tid hvor personvernet vårt er under press, og da er det viktig at vi har et håndhevingsapparat som bidrar til at innbyggernes rettigheter ivaretas. Her mener jeg Datatilsynet gjør en god og viktig jobb.

Presidenten [10:42:17]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:42:19]

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) (Innst. 33 L (2025–2026), jf. Prop. 158 L (2024–2025))

Presidenten [10:42:34]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Vestenfor (A) [10:43:03] (ordfører for saka): Fyrst vil eg takka komiteen for godt arbeid og samarbeid.

Arbeidarpartiet har som kjent store ambisjonar for bustadbygginga i åra framover. Me veit at det for mange av oss betyr noko for tryggleiken å eiga heimen sin. Det er stabilt, og me kjenner at me høyrer til både i lokal-samfunnet og i nabolaget. Difor har Arbeidarpartiet eit mål om å setja i gang bygginga av 130 000 bustader innan 2030.

Ei av barrierane for å få realisert draumen om eigen bustad handlar m.a. om økonomi og om at det er liten

variasjon i typen bustader. Heldigvis er det stadig fleire som får moglegheit til å skaffa seg husrom gjennom såkalla bustadkjøpsmodellar, som leiga til eiga og deleiga.

Denne saka handlar om å justera dei eksisterande lovane som rammar inn denne typen modellar, for å tilpassa dei slik at det vert mogleg å tilby ein større andel bustader med leiga til eiga og deleiga. Det betyr at fleire vil kunna eiga bustad på eit tidlegare tidspunkt, anten det er førstegongskjøparen som ikkje har ein foreldrebank å lena seg på, eller dei med betalingsevne, men som ikkje har tilstrekkeleg med oppspart eigenkapital. Med andre ord legg me til rette for at fleire skal få høve til å oppnå bustaddraumen.

Regjeringa føreslår her ein lovheimel til å regulera i forskrift at aktørar som tilbyr leiga til eiga eller deleiga, kan eiga ein større andel enn i dag. Fordelen med å forskriftsregulera dette er at ein raskare kan stramma inn eller utvida modellane, men òg justera minstevilkåra for eigarskap om ein ser at det er klokt.

Lovforslaget vil ramma inn modellane betre enn i dag. Eg er samd med kommunalminister Skjæran når han spesifikt understrekar at det er behov for ein gjennomgang av lovverket for at forbrukarane skal få sikra rettane sine. Me veit at det er meir effektivt å justera og forbetra forskrifter enn å fastsetja alt i lov. Slikt arbeid tek lengre tid. Me er utolmodige, men glade for saka som no er til behandling. Denne lovendringa er ein viktig start på eit stort arbeid.

Rune Midtun (FrP) [10:45:49]: I en tid med lav utbygging og høye priser på bruktboliger kan boligkjøpsmodeller være et positivt bidrag for å hjelpe flere inn på markedet – men hvordan havnet vi her?

Realiteten er at under denne regjeringen ser vi at boligutbyggingen er på et lavt nivå. Konsekvensene av regjeringens handlingslammelse er at det ikke bygges nok boliger, at bedrifter går konkurs fordi de ikke får nok oppdrag, og at mange får utsatt boligdrømmen. Dette rammer unge, familier og alle som ønsker å komme inn på boligmarkedet.

I Norge er det en sterk tradisjon for å eie sin egen bolig, og selveierdemokratiet er en av bærebjellene i det norske samfunnet. Det å eie en bolig gir økonomisk trygghet og forutsigbarhet for familiene. Nesten åtte av ti nordmenn eier sin egen bolig til enhver tid, og i løpet av livet vil over 90 pst. av alle nordmenn eie sin egen bolig.

Hadde ikke regjeringen manglet handlekraft, men tatt grep for å bidra til økt boligutbygging, ville behovet for boligkjøpsmodeller vært langt mindre. Fremskrittspartiet fremmet en rekke forslag i forrige periode som kunne ha bidratt til økt boligutbygging, men regjeringen har valgt en annen vei, bl.a. med krav om utslippsfrie

byggeplasser. OBOS anslår at slike krav vil øke prisen på en bolig i Oslo med mellom 150 000 kr og 300 000 kr. Det betyr dyrere boliger for kundene, og at boliger ikke blir bygget i det hele tatt. Vi mener at næringen trenger færre krav som gjør boliger dyrere, ikke flere.

Samtidig ser vi at det å eie en bolig har blitt dyrere. Eiendomsskatt, økte kommunale avgifter og en periode med høy rente har svekket folks økonomiske handlefrihet. Derfor mener vi at kommunenes anledning til bl.a. å innkreve usosial eiendomsskatt bør avvikles.

I lovproposisjonen sier regjeringen at det er behov for at kommunen kan ha en større eierandel enn private aktører. Fremskrittspartiet er derimot skeptisk til at kommunen skal ha en større eierandel enn private aktører.

Vi merker oss høringssvarene fra Eiendom Norge og Finans Norge. De peker på at det er enklere å justere utlånsforskriften enn å øke bruken av boligkjøpsmodeller. Fremskrittspartiet ønsker å fjerne utlånsforskriften og egenkapitalkravet og vil la bankene selv vurdere låneevne. Dette vil kunne bidra til å redusere behovet for startlån og boligkjøpsmodeller og gi folk større frihet.

Vi må ha færre krav som gjør boliger dyrere, og flere tiltak som gir folk mulighet til å eie. Det er slik vi sikrer økonomisk frihet og en boligpolitikk som fungerer.

Mudassar Kapur (H) [10:48:41]: La oss ta et par skritt tilbake før jeg går inn i denne sakens substans. Hovedutfordringen i boligmarkedet er at det er en ubalanse mellom tilbud og etterspørsel. Det viktigste vi kan gjøre for å sørge for at unge personer, førstegangsetablere eller andre grupper som står utenfor boligmarkedet, kommer seg inn i boligmarkedet og får deltatt i den veksten som det å eie en bolig også representerer, er å få fart på boligbyggingen. For å få fart på boligbyggingen er det to ting som må skje.

For det første må byggekostnadene ned, og for det andre må byggetakten opp. Derfor er det veldig viktig at vi får til raskere saksbehandling, at vi forenkler plan- og bygningsloven, og at vi sørger for at innsigelser og omkamper ikke er en del av hverdagen når man skal bygge boliger. Dette er noe som Høyre kommer til å fortsette å jobbe for, selv om vi i dag behandler en litt annen type sak. Grunnen til at vi må behandle denne typen saker, om å få denne typen supplementer inn i markedet, er at vi ikke greier å løse tilbuds- og etterspørselsproblematikken bedre. Resultatet etter snart fire år og fem boligministere under statsminister Støre er dessverre at vi ikke har fått god nok fart på dette.

Så er det den andre delen av boligpolitikken, som handler om den sosiale boligpolitikken. Vi ser at antallet bostedsløse har økt markant de siste årene. Derfor er det ganske synd, særlig når vi nå behandler en sak som eksplisitt handler om dem som kanskje står lengst fra

boligmarkedet, at regjeringen fortsatt lar være å satse på tilskudd til utleieboliger ute i kommunene. Det er noe Stortinget har bedt regjeringen om flere ganger, men det blir ikke fulgt opp.

Det er også veldig viktig at vi fortsetter å jobbe for mer fleksibilitet i utlånsforskriften.

Vi må også sørge for at vi ikke vanner ut Husbanken, slik denne regjeringen har gjort ved å inkludere nye målgrupper i startlånsordningen. Det gjør kanskje at mange flere kan få litt mer penger å gå inn i en budrunde med, men det vil bare drive prisene opp, uten at folk kommer inn i boligmarkedet.

Det er ingen tvil om at den typen modeller vi snakker om i dag, er viktige supplement, men det er to ting som blir viktig: Det ene er tempo, at forskriftene kommer raskt på plass, mens det andre er en evaluering. Dette er et ganske nytt og delvis fragmentert marked. Det å få ting inn i en god, strømlinjeformet prosess er bra, men vi må også evaluere og eventuelt justere ved behov.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [10:51:59]: SV støtter absolutt jobben med å gjøre det enklere for flere å komme inn på boligmarkedet. Leie til eie og deleie kan være nyttige verktøy for folk som i dag stenges ute fordi egenkapitalkravet har blitt for høyt. Samtidig må Stortinget også være tydelig på hva dette er.

Også boligkjøpsmodellene er markedsmekanismer. De er ikke et brudd med markedet, det er en videreføring av det, og derfor må regelverket som legges på bordet i dag, gi langt bedre trygghet for beboerne som skal være i det.

Når profesjonelle aktører skal eie en betydelig del av boligene i et borettslag eller sameie, må rettighetene til dem som skal bo der være klare og forutsigbare. Forslaget krever bare tre minimumsvilkår i avtalene. Etter SVs syn er dette altfor svakt. En familie som går inn i leie til eie eller deleie, skal ikke måtte ta risiko i et komplisert og uoversiktlig marked. De må ha en skriftlig avtale som sier hva kjøpesummen er, hvordan den fastsettes, hva leien er og hvordan den kan reguleres, hvor lenge kjøpsretten varer, hvordan feil og mangler skal håndteres og ikke minst hvilke lover som faktisk gjelder for leieforholdet. Dette er helt grunnleggende forbrukervern.

Jeg er også bekymret for at disse modellene kan utvikle et parallelt boligmarked, der profesjonelle aktører får større makt, og prisnivået presses ytterligere opp. Hvis boligkjøpsmodeller brukes bredt uten tydelig regulering, påvirker det også hele markedet. Ordninger som skulle gi flere en vei inn, må ikke bidra til at boligprisene stiger for alle. Derfor foreslår SV også begrensninger på hvor stor andel juridiske personer kan eie, samt regler som hindrer spekulasjon og videresalg før beboeren faktisk har hatt reell mulighet til å kjøpe seg helt inn.

Et kritisk punkt er også foreldelsesfristen for kjøpsretten. Når kjøpsretten kan løpe ut mens avtalen fortsatt består, undergraver det tilliten til ordningen. SV mener at foreldelsesfristen må stoppes så lenge avtalen løper, og at perioden må forlenges dersom byggeprosjektet blir forsinket. Det er nødvendig for at kjøpsretten skal være reell, ikke illusorisk. SV mener også at standardkontrakt må på plass, for når boligkjøpsmodeller kombinerer leie og kjøp, må folk møtes av tydelige og like regler, ikke en jungel av ulike avtaler utformet av ulike kommersielle aktører.

Boligkjøpsmodeller kan være nyttige verktøy, men de er markeds mekanismer som krever stram regulering. Dette er ikke sosial boligbygging, slik det kunne høres ut som i Høyres innlegg. Det er et markedstiltak som må utformes slik at det tjener beboere og ikke skaper nye muligheter for spekulasjon.

Lovforslaget er et steg i riktig retning, men etter min oppfatning et uferdig steg. SVs forslag handler om å styrke forbrukervernet, sikre rettigheter og bevare demokratiet. Derfor tar jeg opp de forslagene SV har sammen med andre partier i saken.

Presidenten [10:55:05]: Dermed har representanten Anne Lise Gjerstad Fredlund tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:55:25]: Senterpartiet har et mål om at flest mulig skal få mulighet til å eie egen bolig. Eierlinjen i norsk politikk skaper trygghet i bomiljøene og mulighet for privat sparing. Å eie bolig skaper også trygghet og gode rammer for familier.

Vi er positive til endringene som er foreslått i proposisjonen og mener dette vil skape større tydelighet for dem som ønsker å bruke boligkjøpsmodeller. De fleste av høringsinnspillene som har kommet inn, er positive til lovendringene. Det er klart at disse boligkjøpsmodellene også er en inngang senere til å kunne eie sin egen bolig.

Det er viktig at regjeringen følger opp effektene av endringene i loven, og for Senterpartiet er det viktig at rettighetene til boligkjøper blir godt ivaretatt. Arbeidet som nå ligger i Justisdepartementet og Kommunaldepartementet, hvor de skal se på behov for ytterligere å styrke leietakeres rettigheter, blir svært viktig i oppfølgingen av det vi vedtar i dag. De endringene som blir vedtatt her i dag, må sørge for at boligkjøpsmodeller faktisk blir en vei inn for folk som trenger det, og at flere får mulighet til å eie sin egen bolig.

Det finnes ulike ordninger som skal hjelpe folk som ikke har muligheten til å kjøpe bolig for egne midler. Et av de viktigste virkemidlene vi har, er startlån. Senterpartiet er særlig opptatt av at det er gode rammer for startlån, og at det utvises fleksibilitet ved bruk av både egenkapital, private banklån og startlån, og at hensikten

med startlån, som er at flere skal få mulighet til å eie egen bolig, blir ivaretatt.

Når det gjelder den fleksibiliteten som ofte foregår ute i kommunene for at folk skal få muligheten til å komme inn på boligmarkedet, tror jeg det er viktig at både den private biten og den private finansieringen sammen med de kommunale tiltakene må finne en harmoni. Det er mange måter å komme inn i boligmarkedet på, og for noen kan det være ekstra vanskelig en periode i livet, men samtidig ser man at dette kan endre seg ganske fort hvis man klarer å få kostnadene til bolig ned og at man får en trygghet i hverdagen for å kunne eie sin egen bolig og midlertidig kunne leie sin egen bolig.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:58:12] (komiteens leder): Det har tidligere her på talerstolen vært forsøk på å si noe om hva som er hovedproblemet i boligmarkedet, og da tenkte jeg at jeg skulle komme med mitt synspunkt på det. Et hovedproblem er at et så grunnleggende behov, en så sentral del av det folk trenger – alle trenger et sted å bo – i altfor lang tid bare har vært overlatt til markedet. Vi ser jo at markedet ikke fungerer. Vi ser også at det er mange folk som har store problemer med å komme inn på boligmarkedet. Det er bra at lovforslaget vi behandler i dag, er kommet på bordet. Vi i Rødt er positive til at vi nå får en definisjon av to ulike boligkjøpsmodeller. Vi er også enig i synspunktene som har kommet fram her tidligere fra SV om at det er mangler i loven. Vi tilslutter oss også de forslagene til forbedringer som er lagt på bordet, bl.a. når det gjelder forbrukerrettigheter, trygghet og forutsigbarhet i leieperioden. Hvis ikke alle forslag er tatt opp fra før, så tar jeg opp resten av dem som Rødt er med på.

Jeg har også lyst å ta opp dette med ikke-kommersielle boliger, for det har vært etterspurt på Stortinget å få en definisjon og utrede lovregulering av ikke-kommersielle boliger. Det er noe man kunne ha gjort sammen med de lovendringene vi har oppe i dag. I dag må man gå omveier for å etablere sånne boliger, f.eks. gjennom å opprette stiftelser eller tinglyse klausuler om prisregulering. Det har også vært rettssaker de siste årene hvor saksøker har vunnet fram i å oppheve sånne klausuler. Det betyr at de måtene å organisere ikke-kommersielle boliger på er under press og er usikre modeller.

Det norske boligmarkedet fungerer som en forskjellsmaskin og er en av de aller sterkeste driverne for å forsterke og reproducere økonomisk ulikhet. I Norge har vi satset 100 pst. på eierlinjen når det gjelder boliger, og nå er det på tide å klare å ha flere tanker i hodet på en gang, ikke bare enten eie eller være henvist til et utrygt leiemarked. Det er altså en tredjedel i dag som leier bolig. Det haster å komme i gang med regulering av ikke-kommersielle boliger, noe som vil kunne sikre rimelige

boliger, økt valgfrihet og kunne bidra til å holde igjen prisveksten i boligmarkedet. Vi ser at det fungerer bra i nabolandene våre.

De foreslåtte lovendringene i dag er ment å fremme bruken av alternative boligkjøpsmodeller innenfor det eksisterende markedet, noe som er forholdsvis nytt i norsk sammenheng, og som er bra, men ikke tilstrekkelig. Vi trenger å gjenreise en sosial boligbygging, noe som ikke i stor nok grad vil være ivaretatt bare gjennom alternative boligkjøpsmodeller. De når en gruppe som kan klare å betale markedspris for nye boliger, men som har utfordringer med kravet til egenkapital. Det vil hjelpe noen, men er bare en brikke i et puslespill hvor vi i Rødt mener at vi trenger flere og nye brikker.

Presidenten [11:01:04]: Representanten Hanne Beate Stenvaag har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marius Langballe Dalin (MDG) [11:01:18]: Vi har store problem i store delar av bustadmarknaden i Norge. Bustad er urimeleg dyrt mange stader i landet, og bustadmarknaden bidrar til å reproducere og skape klasseforskjellar. Det må vi gjere noko med.

I ei tid der vi er litt misfornøgd med regjeringa og deira evne til å ta ansvar for komande generasjonar, er det ei glede å kunne skryte litt av regjeringa i dag, for det ser ut til å bli brei einigheit om denne loven. Det er brei einigheit om at vi har eit problem, men ofte litt mindre einigheit om løysingane. Men denne gongen klarer vi å bli einige, samrøystes, og bidra til ein lov som legg til rette for leige til eige-løysingar i bustadmarknaden og at fleire kan ta del i det.

I dag blir ganske mange ståande permanent utanfor bustadmarknaden fordi alt av inntektene går til husleige og anna som er nødvendig. Det gjeld også folk med heilt alminneleg jobb og inntekt og normal økonomi. Leige til eige gjev ein ny sjanse for mange som ønskjer å eige sin eigen bustad.

I arbeidet med saka i komiteen har vi sett at lovforslaget etterlét ein del usikkerheit om forbrukarar og leigetakarar. Difor står MDG saman med SV og Raudt om ein del mindretalsforslag i saka, som eg håpar regjeringa merkar seg, sjølv om dei ikkje skulle få fleirtal her i dag.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:03:09]: Et mål i regjeringens boligsatsing er at flere skal få mulighet til å eie sin egen bolig. Å eie boligen bidrar til et forutsigbart, stabilt og godt boforhold. Med modeller som leie til eie og deleie kan flere få eie på et tidligere tidspunkt, f.eks. førstegangsetablerere som har betalingsevne, men som ikke har nok egenkapital eller foreldrehjelp, eller eldre som vil flytte inn i en eldrevennlig bolig.

Borettslagsloven og eierseksjonsloven begrenser hvem som kan kjøpe og eie boliger. Begrensningene er

ikke ment å hindre modeller der intensjonen er at leier skal bli eier av boligen. Jeg foreslår derfor lovendringer som gjør det mulig å tilby en større andel boliger med leie til eie og deleie i samme boligselskap.

Leie til eie og deleie tilbys i boligmarkedet i dag. Dette lovforslaget åpner altså ikke for nye modeller, men modellene er fortsatt relativt nye og under utvikling. Jeg foreslår derfor en lovhjemmel til å gi forskrifter som fastsetter at aktører som tilbyr leie til eie eller deleie, kan eie en større andel enn i dag. Å forskriftsregulere dette gir mulighet til raskere å kunne stramme inn eller øke omfanget av modellene, og ikke minst til å justere minstevilkårene for eierskap.

Samtidig må lovene ha noen overordnede rammer. For å sikre beboerdemokratiet foreslår jeg at omfanget ikke kan overstige 50 pst. av boligene i ett og samme boligselskap. Jeg foreslår også å lovfeste at retten til å kjøpe boligen ikke kan foreldes i avtaleperioden.

Lovforslaget jeg legger fram, sammen med forskriftene som skal på høring, vil ramme inn modellene bedre enn i dag. Jeg er enig i behovet for en gjennomgang av øvrig lovverk for å sikre forbrukerne ytterligere. Dette vil vi arbeide med, men en sånn utredning tar noe tid. Dette lovforslaget er derfor et viktig første skritt.

Presidenten [11:05:22]: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Larsen (FrP) [11:05:36]: I E24 i dag får regjeringen passet sitt påskrevet av LO-leder Kine Asper Vistnes. På spørsmål om hvor akutt situasjonen er for næringen, sier LO-lederen: «For næringen sin del har det vært ganske kritisk lenge.» Resultatet av regjeringens boligpolitikk er konkurser, nedbemanning og permitteringer. LO-lederen presiserer også i dette innlegget at det må skje noe nå, at det haster å få dette gjort. Hvor fornøyd er ministeren med boligresultatene, som ligger langt under det skjemaet som de har satt seg for å nå 130 000 boliger innen 2030, spesielt med resultatene som vi nå har fått se fra oktober og november?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:06:22]: Situasjonen i boligmarkedet er veldig, veldig krevende. Det er ikke et norsk fenomen. Helt siden fullskalainvasjonen i Ukraina brakte dyrtiden til Europa, har kostnadsveksten vært høy i alle våre naboland og i de landene vi sammenligner oss med. Det at vi har hatt en så lav boligbygging over flere år, er jo bakgrunnen for at regjeringen har satt et veldig ambisiøst mål om 130 000 boliger innen 2030, og vi ruller ut politikk jevnt og trutt for å nå dette målet. Det aller, aller viktigste er nok det forenklingsarbeidet som vi er i gang med, der vi ønsker å få ned både tidsbruken og kostnader knyttet til plan- og byggesaksbehandling, men vi er også i gang med å gå

gjennom TEK17, som vi har hatt i noen år, og som vi ser også er kostnadsdrivende.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:07:45]: Husbanken har en ramme på over 30 mrd. kr., og et av verktøyene Husbanken har, er startlån. Det er et godt verktøy. Det er bra at stadig flere startlån blir fullfinansiert, men vi må også treffe flere av dem som trenger å kombinere startlån med privat banklån. Dette har blitt mer utfordrende de siste årene, av grunner det er vanskelig å identifisere konkret. I hvert fall har jeg problemer med å få identifisert dette.

Derfor spør jeg statsråden: Hvilke grep vil statsråden gjøre for å sørge for at privatbankene i større grad enn i dag er med som en medspiller der man trenger en kombinasjon av både startlån og privat lån – og for øvrig i og for seg også egenkapital?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:08:32]: Jeg tror det viktigste vi har gjort, når vi kommer inn på bankområdet, er at vi – både i den perioden som Arbeiderpartiet og Senterpartiet styrte i lag, og nå, slik tre partier nå ser ut til å være enige om for statsbudsjettet i 2026 – har styrket Husbanken veldig. Det å øke lånerammen på fire år fra 19 mrd. kr til 34 mrd. kr er et stort løft. Det gjør at Husbanken, ikke minst når det gjelder startlån, kan nå flere.

Vi har også lagt til rette for et forsøk der startlån kan tildeles grupper som tidligere ikke kunne få startlån. Det forsøket er i gang, og hvis jeg ikke husker feil, har over 70 kommuner nå benyttet seg av den muligheten.

Jeg vil også understreke at Husbanken ikke skal overta det øvrige bankvesenet sine oppgaver for å finansiere boliger; den skal være et supplement på de områdene som vi har definert.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:09:38]: Grunnen til at man får fullfinansiert flere boliger med startlån, er selvfølgelig at man har økt rammene, som ministeren er inne på. Det er likevel slik at hvis man ønsker å nå flere, også dem som har en viss form for egenkapital, de som har en mulighet for å kunne låne i private banker, men som samtidig trenger støtte med startlån, så er det i dag et område som man absolutt bør gå mer inn i kjernen på.

Vil statsråden gjøre noe med den problemstillingen jeg beskriver? Jeg er enig i at det er gjort mye bra, men her har vi en mulighet til å gjøre noe som er enda bedre.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:10:24]: Nå har vi jo satt i gang det forsøket som skal gjøre at startlån kan tildeles også til andre grupper enn dem som er aller mest utsatt på boligmarkedet, som liksom har vært linja fram til vi satte i gang forsøket. Jeg tenker at når vi setter i gang

et sånt forsøk, er det klokt å høste noen erfaringer av det før man eventuelt skulle vurdere å gjøre nye skritt.

Så vil jeg understreke at vi gjør mange ting som vil ha virkning på boligområdet. Det at Husbanken har fått større oppgaver knyttet til å støtte opp om kommunenes boligsosiale arbeid, og de utredningene som er i gang knyttet til korttidsutleie, Airbnb osv., er viktige oppgaver fra Husbanken, men over alt dette står nok det at vi klarer å levere ansvarlig og trygg politisk styring, sånn at vi kan bidra til at prisveksten fortsetter å gå ned, og at Norges Bank kan finne grunnlag for å sette renten ytterligere ned.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:11:38]: Regjeringen har lagt fram viktige og nødvendige endringer i lovverket for å legge til rette for alternative eiermodeller, og det er bra. Men for å plukke opp igjen det jeg sa i stad, så er det jo ikke nok. Det er ingen hemmelighet at Rødt ønsker å bygge opp en ikke-kommersiell boligsektor, en såkalt tredje sektor, ved siden av leie- og eiemarkedet. Det er det mange som har tatt til orde for, bl.a. LO. Der sleper regjeringen bena etter seg, og det virker som at man har en sterk motvilje til i det hele tatt å definere juridisk hvordan private ikke-kommersielle boliger – altså ikke kommunale boliger eller studentboliger – best kan organiseres i Norge. Dagens lovverk gjør det vanskelig å bygge ikke-kommersielle boliger, og det står i ganske sterk kontrast til denne saken, hvor regjeringen har lagt fram tydelige lovendringer. Vil statsråden ta initiativ til å få gjort tilsvarende endringer i lovverket for ikke-kommersielle boliger?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:12:32]: Det er litt for tidlig for meg å svare på dette i dag, men jeg vil understreke at for regjeringen er det helt grunnleggende at vi holder fast på den suksessen som eierlinjen har vært i den norske boligpolitikken. Helt siden Gerhardsen-regjeringen tok det veivalget etter krigen, har det gjort at vi har en bedre situasjon i boligmarkedet i Norge enn i de fleste land det er naturlig for oss å sammenligne oss med. Det at så mange som rundt 80 pst. eier sin egen bolig, er et veldig godt utgangspunkt for et trygt og godt liv. Så må vi passe på at også leiemarkedet, som omfatter rundt en million innbyggere i Norge, fungerer godt. Den største utfordringen vi har akkurat i dag, eller i den tiden vi nå lever i, er at boligbyggingen er for lav. Derfor er det aller viktigst for meg framover å sørge for å legge til rette for at boligbyggingen kan ta seg opp, at vi bygger flere studentboliger, at vi bygger flere aldersvennlige boliger, og at det bygges flere boliger generelt. Det vil ha stor betydning for leiemarkedet også.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:13:38]: Takk for svar. Eierlinjen ligger fast, så det med en ikke-kommersiell

boligsektor handler om å forbedre forholdene for dem som ikke kommer seg inn på boligmarkedet. Jeg tenker at nettopp det at boligprisene har økt såpass mye, og at boligbyggingen er lav, gjør at terskelen blir enda høyere for dem som er mest utsatt. Hvis du er ufør og bor alene i Tromsø, har du ikke kjangs til å få startlån, for boligprisene er altfor høye. Noen av virkemidlene vi har hatt, og som kanskje har fungert bra før, f.eks. startlån, fungerer dårligere i dag fordi økningen har vært så stor. Man er da overlatt til et kommersielt boligmarked som er utrygt, og som er kjempedyrt. Så jeg takker for at det ikke helt er en avvisning, men jeg tenker at det kan være lurt å klare å tenke mer enn to tanker. Vi kan klare å tenke én til uten at det rokker ved eierlinjen. Hva tenker statsråden om det?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:14:42]: Jeg har vokst opp i en kommunal bolig. Det handler om at jeg er sønn av en lærer, og vi vokste opp i en lærerbolig, en oppvekst som jeg ser tilbake på med stor glede. Det at vi har gode kommunale utleieboliger i Norge, er en bra ting, basert på de erfaringene jeg selv har. Samtidig ser vi at land som har satset tungt på det å ha et stort ikke-kommersielt, altså offentlig eid, boligmarked, ikke har noe bedre å vise til når det gjelder hvordan det faktisk står til, hvordan statusen er i det boligmarkedet. Ikke minst i København ser vi at statusen for boliger i levekårsutsatte områder er langt dårligere enn i Norge. Ja, vi skal sørge for at kommunene er rustet for å kunne fortsette å ha kommunale utleieboliger, men en storsatsing på den typen leiemarkeder som vi ser i andre land, vil jeg tilkjennegi at jeg ikke har stor tro på.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:15:59]: Her er det mange detaljer man sikkert kan diskutere, men poenget er i hvert fall at i København har en veldig mange flere. I de aller fleste kommuner, ikke minst i de store kommunene, er det stor mangel på kommunale boliger. Vår tanke er å få til et ikke-kommersielt marked å la de danske allmenne boliger – det er jo ikke det samme som kommunale boliger. Vi trenger absolutt flere kommunale boliger, men det å også kunne legge til rette for et leiemarked for dem som kan klare seg litt bedre enn dem som i dag får kommunale boliger – for det er ingen lærersønner som bor i kommunale boliger i dag – vil jeg nok en gang si at jeg tror er en nøkkel. Og jeg tror at behovet nå er mye større enn det har vært, på grunn av at leiemarkedet har blitt så utrolig dyrt som det har, og fører til store problemer for dem som har dårlig råd.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:16:57]: Situasjonen i boligmarkedet i Norge og i våre naboland har egentlig vært en unntakstilstand helt siden vi fikk krig på det europeiske kontinentet og dyrtid. Det at vi nå iverksetter

en rekke tiltak for å bidra til økt boligbygging, tenker jeg er viktig for hele sektoren, for alle som ønsker å få komme inn i en bolig og starte på det livet som de ønsker å leve.

Så tror jeg ikke at vi i det som jeg ser på som en unntakstilstand, skal kaste over bord det som har vært hovedlinjen i norsk boligpolitikk i mange, mange år, men heller fokusere på det vi kan gjøre noe med: bidra til at kostnader og tidsbruk i plan- og byggesaksprosesser går ned, fortsette å styrke Husbanken og se gjennom TEK-en – som ikke må være fordyrende, det er ikke naturgitt at den skal være det. Og så tror jeg at det at (presidenten klubber) Arbeiderpartiet, Rødt og Senterpartiet har funnet sammen om et ansvarlig og trygt og godt budsjett, lover godt for at vi framover kan ha en politikk som tar prisveksten videre ned, at Norges Bank kan fortsette å sette ned renten, og at vi sånn sett kan komme tilbake til ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten [11:18:11]: Tiden er ute.
Replikkordskiftet er avsluttet.

Konstanse Marie Alvær (A) [11:18:30]: FNs verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 25 slår fast at enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig, herunder også en bolig. Det å ha en bolig, et hjem, er avgjørende for å kunne yte og leve det livet man ønsker, ha en jobb, gå på skolen og leve livet sitt. Når vi ser at det er en stadig økende andel mennesker på leiemarkedet, må vi gjøre noe med det. Vi må finne alternativer, og dette lovforslaget er et forsøk på nettopp det.

Et hjem er mer enn et sted å oppholde seg; det er der vi lever livet vårt, tar våre første steg, gråter over den første kjærlighetssorgen – og alt imellom. For noen er det også en rot til søvnløse netter, usikkerhet og store bekymringer: Hvordan skal jeg betjene lånet? Hva skal jeg gjøre når leiekontrakten går ut om et år, og hvordan skal jeg kunne betale leien når den øker over sommeren?

Dette er realiteten for utrolig mange nordmenn i dag, og da skal vi svare med tiltak som treffer og gir trygghet – trygghet for å ha et hjem, et sted å skape en familie, oppleve kjærlighetssorgen og alt imellom. Dette lovforslaget er et stort og viktig steg i retning av nettopp det. For Arbeiderpartiet er det en prioritering at folk skal kunne kjenne på tryggheten ved å ha et hjem, uavhengig av om man leier, eier eller kanskje befinner seg i nettopp stedet midt imellom, slik forslaget går inn for å legge til rette for i større grad.

I Norge har vi en lang historie om en solid eierlinje, men det må ikke gjøre oss redde for å tenke nytt og se etter nye løsninger. Det er jeg stolt over at Arbeiderpartiet nå gjør, og ikke minst at vi prioriterer det. Det henger uten tvil også sammen med satsingen på å styrke Hus-

banken, sånn at vi kan realisere flere boligprosjekter og flere boligdrømmer uavhengig av eierform. Lovforslaget er et viktig steg i arbeidet for et tryggere og mer omfordelende boligmarked for framtiden.

Presidenten [11:21:13]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:21:22]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere (lukking av pensjonstrygden) (Innst. 37 L (2025–2026), jf. Prop. 133 L (2024–2025))

Presidenten [11:21:33]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Alf Erik Andersen (FrP) [11:22:02] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for en god behandling. Den var kanskje noe langvarig, men det skal jeg komme litt tilbake til.

Formålet med proposisjonen er å lukke pensjonstrygden for fiskere for nye medlemmer fra og med 1. januar 2026 samt å avvikle den på sikt. Saken ble i komiteen skjøvet fra vårsesjonen og til nå, i høstsesjonen, og komiteen mottok derfor et brev den 17. november fra statsråden med forslag til endring av lovforslaget når det gjaldt iverksettelsestidspunkt, fra 1. januar til 1. april 2026.

Komiteen merker seg at forslaget bygger på anbefalinger fra en partssammensatt arbeidsgruppe, og at det har vært gjennomført en høringsrunde med involvering fra relevante aktører i næringen. Om den har vært god nok, er det mange som har stilt spørsmål om.

Det vises til at pensjonstrygden for fiskere er en særskilt lovfestet nedtrappingsordning som ble vedtatt i 1957 for å kompensere for de særlige belastningene i fiskeryrket. Komiteen er kjent med at ordningen over tid har vært underfinansiert, og at den i de senere år har vært avhengig av direkte tilskudd fra statsbudsjettet. Nye anslag fra Garantikassen for fiskere viser at det kanskje ikke er det samme behovet for tilskudd fra staten som det en gang var. Garantikassen viser til at ordningen gikk i pluss i 2025 og forventes å gå i balanse årlig til og med 2029. Jeg vil vise til at både medlemsavgiften og omsetningsavgiften har blitt økt flere ganger for å styrke ordningens økonomiske bæreevne.

Det vises i proposisjonen til at regjeringen legger til grunn at dagens medlemmer beholder sine rettigheter i tråd med eksisterende regler, og at lukkingen kun gjelder for nye medlemmer. Komiteens flertall er ikke enig. Alle unntatt Arbeiderpartiet og Høyre er uenig i departementets forslag om å lukke pensjonsordningen for fiskere for nye medlemmer uten at det foreligger alternativer. Flertallet har signalisert at de vil stemme imot departementets forslag til vedtak.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag, som også er komiteens tilråding:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et bredt partssammensatt utvalg, med balanse mellom partene, som skal legge frem forslag som moderniserer fiskerpensjonen slik pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs er i dag, og gjør den til en obligatorisk, kostnadsnøytral og innskuddsbasert ordning hvor statsgarantien videreføres. Ordningen må ivareta både ansatte og selvstendige medlemmer og tilpasses vedtatt pensjonsreform. Utvalget må ha god fremdrift i arbeidet, slik at et omforent forslag til modernisering av pensjonstrygden for fiskere legges frem for Stortinget våren 2026.»

Det er fremmet en del løse forslag, og jeg vil senere be om et innlegg for en stemmeforklaring. God debatt.

Per Vidar Kjølmoen (A) [11:25:21]: I proposisjonen som er til behandling i dag, har regjeringen fulgt opp hovedanbefalingene fra en partssammensatt arbeidsgruppe om endringer av fiskerpensjonen. Det er bred enighet om at fiskerpensjonsordningen har en rekke svakheter. Det er en gammel ordning som i dag er blitt både dyr og uforutsigbar. Derfor har regjeringen foreslått å lukke ordningen for nye medlemmer fra og med april neste år.

Arbeiderpartiet registrerer at et flertall i arbeids- og sosialkomiteen ønsker å gi en tydelig føring til partene i fiskerinæringen om å komme fram til en annen eller forbedret variant før dagens ordning lukkes.

Det er bra at komiteen engasjerer seg i slike pensjonsspørsmål, men Arbeiderpartiet er bekymret for at forslaget det er flertall for i komiteen, både går svært langt i å skissere hvordan en ny ordning skal se ut, og ikke minst har en tidsplan som vil gjøre det krevende for partene å skulle rekke å enes om en forbedret pensjonsordning.

Jeg tror også det generelt sett er klokt at Stortinget holder litt igjen med hensyn til å spesifisere hvordan en slik ordning skal se ut, når det er andre parter som både skal leve med den nye pensjonsordningen, og ikke minst også skal bære ansvaret for å betale for den.

I Norge har vi lange tradisjoner for å gjøre slike endringer i nært samarbeid med partene i arbeidslivet, og

de tradisjonene kan nok Stortinget med fordel også følge her. Derfor kommer ikke Arbeiderpartiet i dag til å fremme mindretallsforslaget fra Arbeiderpartiet og Høyre, men heller et løst forslag som er ment å skulle ivareta både Stortingets ønske om en forbedret pensjonsordning før lukking av dagens ordning og integriteten til de tradisjonene vi har i Norge for å gjennomføre slike endringer i nært samarbeid med partene i arbeidslivet.

Det løse forslaget er litt justert, så derfor vil jeg referere det nå:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et bredt partssammensatt utvalg, for å vurdere om fiskerpensjonen bør moderniseres i retning av Pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs, til en innskuddsbasert ordning, løpende finansiert av fiskerne og næringen, med en videreført statsgaranti. Ordningen må kunne ivareta både ansatte og selvstendige medlemmer og tilpasses vedtatt pensjonsreform. Ved utformingen av ordningen kan utvalget komme med forslag som hensyntar fiskeres status som selvstendig næringsdrivende og fiskeryrkets særegenheter, og andre hensyn som utvalget mener bør tas i utformingen av en innskuddspensjon for fiskere. Utvalget må ha god fremdrift i arbeidet slik at et omforent forslag til modernisering av pensjonstrygden for fiskere legges frem for Stortinget våren 2027.»

Dermed er forslaget tatt opp.

Presidenten [11:28:09]: Da har representanten Per Vidar Kjølmoen tatt opp det forslaget han refererte.

Anna Molberg (H) [11:28:25]: Som vi nå har lært, er bakgrunnen for dette forslaget en oppfølging av anbefalingene fra en partssammensatt arbeidsgruppe som hadde mandat til å utrede og anbefale hvordan fiskernes pensjonsløsning bør være i framtiden. Ifølge departementet ønsker fire av fem av fiskernes organisasjoner en lukking av nåværende ordning, slik at fiskere, på lik linje med andre selvstendig næringsdrivende, ikke blir omfattet av en pliktig pensjonsordning.

Nåværende ordning har, ifølge denne partssammensatte arbeidsgruppen, blitt tyngre å finansiere for næringen og fiskerne, og forbedringer i ordningen vil innebære økte kostnader. Samtidig mener Høyre at det er rimelig om partene setter ned et nytt utvalg for å vurdere om fiskerpensjonen bør moderniseres i retning av pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs, til en innskuddsbasert ordning, som da eventuelt finansieres løpende av fiskerne selv og næringen, med en videreført statsgaranti. Dersom det er en slik vilje mellom partene, ser ikke Høyre noen problemer med å ta en ekstra runde på dette.

Det innebærer at også Høyre vil stemme imot proposisjonen, og at vi vil støtte det justerte løse forslaget fra Arbeiderpartiet i denne saken.

Ove Trellevik hadde her teke over presidentplassen.

Marian Hussein (SV) [11:30:17]: I dag behandler vi et lovforslag som ikke bare handler om tall, men om hvilket Norge vi skal være framover. Det handler om tryggheten til dem som har båret Norge gjennom stormene, bokstavelig talt: fiskerne. Pensjonstrygden for fiskere ble etablert i 1958 fordi man som samfunn forsto at dette yrket er tøft, det er krevende, og fiskerne har lange dager. De har tunge løft, utsetter seg for livsfarer og opplever slitasje som ikke kan måles i kroner og øre. Denne ordningen har gjort det mulig for fiskere å trappe ned etter et langt arbeidsliv, i tråd med den såkalte arbeidslinjen. Den har gitt muligheter til å avslutte yrkeslivet med verdighet.

Forslaget som foreligger fra regjeringen, vil avvikle ordningen. Hvis dette skjer, blir fiskerne den eneste yrkesgruppen i Norge uten lovfestet pensjon. Mange andre har fått styrkede ordninger siden 1958 og etter pensjonsreformen. Sjøfolk har fått modernisert sin ordning, offentlig ansatte har fått litt bedre AFP – uansett hva man mener om den ordningen – og mange i privat sektor har fått pensjon fra første krone. Men fiskerne står igjen, og nå står de i fare for å miste det lille de har. Dette forslaget er også et tillitsbrudd. Etter 22 år med løfter om modernisering ble det lagt fram et forslag som ikke behandlet det opprinnelige forslaget som departementet unnlot å behandle, fra det utvalget som representanten Kjølmoen henviste til i sitt innlegg.

Vi i SV har alltid stått skulder ved skulder med fiskerne. Vi har kjempet mot kvotebaronene, vi har kjempet for lokalt eierskap, og vi har kjempet for at havets verdier skal komme fellesskapet til gode. Nå kjemper vi for pensjon for fiskerne, for deres trygghet og verdighet. Hvis tidsestimatet i flertallsforslaget fra komiteen var et problem, har vi i dag levert et forslag som gir regjeringen og utvalget mulighet til å jobbe fram til våren 2027. Med det tar jeg opp det løse forslaget. SV trekker også da det opprinnelige forslaget, slik at det er det nye forslaget vi primært støtter, eller vi kan stemme subsidiært for det nye forslaget.

Presidenten [11:33:35]: Representanten Marian Hussein har teke opp forslaget ho refererte til.

Une Bastholm (MDG) [11:33:49]: Saken er litt overraskende, for den handler grunnleggende om å beskytte de arbeidstakerne som kanskje er mest sårbare og har lavest status på havflåten, med pensjonsordninger i

en situasjon hvor de egentlig deler båt med mange andre som har en pensjonsordning. Den har blitt reformert med en prosess som alle parter hadde tillit til. Så presterer man altså å lage en prosess hvor man nå hyppig refererer til en arbeidsgruppe som ble satt ned etter at lovforslaget var på høring, og som kom til akkurat samme konklusjon. Alle vet at fire av de fem partene eller organisasjonene som har sittet der, jo er organisasjoner på arbeidsgiversiden, som forståelig nok ikke ønsket seg en pensjonsordning, og arbeidstakerne er i mindretall. Dette er kanskje litt mer komplisert innenfor fiskeriene enn i mange andre sektorer, men det er jo opplevelsen arbeidstakersiden har.

Så ønsker Arbeiderparti-regjeringen å presse gjennom en lukking av pensjonsordningen, og – mest oppsiktsvekkende – uten at man har et annet alternativ. Det vil bli et åpent sår i historien om hvordan fiskerne har blitt behandlet på havflåten vår, og fiskere generelt også. Når Arbeiderpartiet forsøker å legge fram et løst forslag for å få dette til å bli en ny vurdering, tar man ikke høyde for konfliktene som egentlig er der, hvor arbeidstakersiden, unge fiskere som går inn i yrket, kommer til å være sårbare.

Så spørsmålet er: Skal vi som velferdssamfunn, skal sosialdemokratene i regjering, ta ansvar for det ved at de er beskyttet, at de er garantert en orden, eller skal vi gi den makten til arbeidsgiversiden? Det er uforståelig for meg at Arbeiderpartiet ønsker det, men de har fortsatt en sjanse til å tilslutte seg flertallet og si at vi uansett hvordan den ordningen blir, har lagt noen prinsipper til grunn som gjør at fiskerne som arbeidstakere er beskyttet.

Miljøpartiet De Grønne kommer til å støtte det nye, løse forslaget som justerer årstallet, for vi har skjont at det var litt vel ambisiøs framdrift i det opprinnelige forslaget i innstillingen. Vi støtter det løse forslaget fra Marian Hussein og håper på flertall bak det, og vi stemmer ned proposisjonen.

Statsråd Kjersti Stenseng [11:36:37]: I proposisjonen som er til behandling i dag, foreslår regjeringen å følge opp hovedanbefalingene fra en partssammensatt arbeidsgruppe om endringer i fiskerpensjonen. Det er bred enighet om at fiskerpensjonen har en rekke svakheter. Det er en gammel orden, som nok ga mening i sin tid. I dag oppleves den av mange fiskere som både dyr og uforutsigbar.

Fiskeryrket har mange særegenheter. Arbeidsgruppens anbefalinger og sammensetning reflekterer dette. Fiskere er definert som selvstendig næringsdrivende i trygde- og skattemessig sammenheng. Det er en fangstbasert næring, der inntektene svinger i takt med naturgitte forhold, og fiskere avlønnes i hovedsak med en an-

del av fangsten. Dette har historisk gjort det vanskelig å tilpasse fiskere som yrkesgruppe til de ordinære sosiale ordningene.

Fiskerinæringens organisering har også sine særtrekk. Fiskerne er ikke kun representert av rene arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner, men også av organisasjoner der mannskap, fartøyeiere og enefiskere er organisert i samme organisasjon.

Regjeringen har vært opptatt av å lytte til fiskernes organisasjoner. Forslaget som er til behandling i dag, ble opprinnelig sendt på høring av den forrige regjeringen. Selv om forslaget hadde støtte fra de fleste av høringsinstansene, tok regjeringen en ekstra runde ved å sette ned en partssammensatt arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen hadde mandat til å utrede og anbefale hvordan pensjonsløsningen for fiskere skal være i framtiden.

Regjeringens forslag fulgte opp anbefalingene fra arbeidsgruppen. Slik jeg oppfatter dette nå i dag, ligger det ikke an til å få støtte fra Stortinget. Da mener jeg det vil være klokt å gå i dialog med fiskernes organisasjoner. Komiteens flertallsforslag ser vekk fra arbeidsgruppens anbefalinger og går langt i å si akkurat hvordan framtidens fiskerpensjon skal se ut. Det er fiskerne som kjenner sin hverdag, sin næring og sine behov på slutten av karrieren best, og dette er kunnskap jeg mener vi bør benytte oss av i utformingen av framtidens pensjonsløsning for fiskere. Hvis Stortinget i dag ikke ønsker å lukke fiskerpensjonen, mener jeg fiskernes organisasjoner bør få muligheten til å revurdere sine anbefalinger i lys av dette.

Presidenten [11:39:04]: Det vert replikkordskifte.

Marian Hussein (SV) [11:39:20]: Statsråden sa at den partssammensatte arbeidsgruppen hadde klare anbefalinger. Det er en sannhet med modifikasjoner, for Norsk Sjømannsforbund har hele tiden vært tydelig på at de forslagene som regjeringen valgte å gå videre med, ikke ivaretok fiskernes behov, og de har kjempet for at alle fiskere i Norge skal ha en lovpålagt rett til pensjon. Spørsmålet er: Mener statsråden at det er en riktig framstilling av dette partssamarbeidet som har vært, når fiskerne har vært veldig tydelige i dette treparts-samarbeidet – som man vanligvis henviser til med stolthet – på at man har valgt å følge en linje hvor arbeidsgiverne har fått lov til å definere loven?

Statsråd Kjersti Stenseng [11:40:26]: Det er fire av fem, så jeg mener at det er ganske klart. Så er jeg veldig klar over at Sjømannsforbundet har innvendinger til det. Når det gjelder de fem organisasjonene som satt i gruppen, er enkeltfiskere representert i flere av de organisasjonene. Sjømannsforbundet mener at det fortsatt er behov for en pliktig pensjonsordning for fiskere. Det

har vi selvfølgelig tatt med i vurderingen, og vi ser hva slags innvendinger Sjømannsforbundet har, men vi mener likevel at det er riktig gradvis å avvikle ordningen og likestille fiskere med andre selvstendig næringsdrivende. Det er en ganske klar anbefaling fra arbeidsgruppen, altså fire av fem, som er enig i at det er en ordning som er uforutsigbar, som er kostbar, og kan bli kostbar, og at fiskere kan få en like god pensjonsordning ved å bli behandlet som andre selvstendig næringsdrivende.

Marian Hussein (SV) [11:41:23]: De andre organisasjonene består jo også av arbeidsgivere, og ikke bare fiskere, mens Norsk Sjømannsforbund er den eneste organisasjonen som er en ren arbeidstakerorganisasjon her. Det som også er litt underlig, er at dette lovforslaget ble lagt fram for Stortinget til behandling før valget, og da var det veldig tydelig at det ikke var flertall for det. Så velger regjeringen fortsatt å ta forslaget til behandling nå, når man vet at det ikke er flertall i Stortinget, og at man heller ikke har gjort jobben grundig nok. Ser statsråden at det kanskje hadde vært bedre om regjeringen trakk forslaget og satte ned et sammensatt arbeidsutvalg, istedenfor å gå på et nederlag i og med at loven i dag ikke blir vedtatt?

Statsråd Kjersti Stenseng [11:42:26]: Regjeringen legger fram et lovforslag som vi mener er riktig, basert på at det har vært en grundig prosess, og at det har vært en arbeidsgruppe som har kommet med noen tydelige anbefalinger. Jeg er klar over at det er flere forslag her nå, og at det har vært litt ulike meninger fram til i dag om hvordan et flertall og et mindretall vil se ut. For regjeringen er det viktig å legge fram det vi mener er riktig politikk, og så forholder vi oss selvfølgelig til flertallet, som vanlig, i Stortinget.

Alf Erik Andersen (FrP) [11:43:12]: Arbeids- og inkluderingsdepartementets lovforslag legger rapporten fra den partssammensatte arbeidsgruppen til grunn. Norges Fiskarlag mener det er kritikkverdig at denne rapporten ikke ble sendt på høring før departementet konkluderte med lukking av pensjonstrygden for fiskere, særlig i lys av at pensjonstrygden i dag går i balanse, noe som ikke var tilfellet sist dette spørsmålet var på høring, i 2021.

Norges Fiskarlag mener prosessen rundt utredning av lukking av pensjonstrygden for fiskere har vært preget av flere forsinkelser, uklare signaler og korte frister. Fiskarlaget mener en ryddig og mer oversiktlig prosess kunne bidratt til mindre usikkerhet for fiskerne og medlemmene av ordningen.

Er statsråden enig i Norges Fiskarlags betraktninger?

Statsråd Kjersti Stenseng [11:44:06]: Jeg kjenner ikke hele historikken for hele prosessen og har respekt for at enkelte mener den sikkert kunne vært ryddigere. Det skal jeg være litt forsiktig med å kommentere. Jeg er opptatt av at det har vært et tydelig mandat til en partssammensatt gruppe. Vi har vært opptatt av å lytte til det partene har kommet fram til her, som en anbefaling, og til et flertall i den partssammensatte gruppen. Vi mener at når fiskerne i dag er i en særstilling ved at det er en gruppe selvstendig næringsdrivende som har en pliktig nedtrappingspensjon med statsgaranti, er det riktig å lukke den, og at det er likebehandling i å behandle fiskere som selvstendig næringsdrivende i likhet med andre selvstendig næringsdrivende.

Det var også i anbefalingen fra gruppen et flertall som mente det samme som det departementet legger fram nå.

Alf Erik Andersen (FrP) [11:45:01]: Fiskarlaget peker også på at pensjonstrygden for fiskere nå går i balanse grunnet økt medlemspremie, økt omsetningsavgift og økt førstehåndsomsetning til fiskeriene. Dette betyr at næringen i dag bærer hele kostnaden av pensjonstrygden. Norges Fiskarlag mener det er nødvendig å utrede fiskernes pensjonsmessige status og alternative pensjonsordninger på en grundigere måte enn det er rom for i den partssammensatte gruppen. Mangelfulle avklaringer på øvrige pensjonsspørsmål bidrar til usikkerhet om lukking av dagens ordning.

Mener statsråden dette har vært et godt håndverk, når vi ser på hva som er Stortingets vilje i dag?

Statsråd Kjersti Stenseng [11:45:48]: Det har vært en lang prosess, og det var en prosess som startet under den forrige regjeringen, der det lå en anbefaling. Nåværende regjering så behov for å ha en grundigere prosess og sette ned et utvalg som kom med sine anbefalinger.

Vi vet at medlemspremie og omsetningsavgift har økt de senere årene, senest i 2023, som representanten også påpekte. Det er en uforutsigbarhet rundt hvordan økonomien i ordningen vil være framover. Det betyr også at medlemspremier og omsetningsavgift kan øke framover.

Jeg tror det er et riktig forslag fra departementet at vi nå lukker ordningen, og at det finnes bedre ordninger for fiskerne framover, men jeg har stor respekt for at Stortinget nå ser ut til å mene noe annet. Derfor er jeg opptatt av at hvis en skal vurdere arbeidet videre, bør en gå tilbake til partene og få en ny anbefaling.

Une Bastholm (MDG) [11:47:00]: Sakens kjerne her er vel om fiskerne skal ha lovfestet rett til pensjon. Jeg tror ikke man blir kvitt den prinsipielle diskusjonen ved å lage en ny prosess hvor alt er åpent i mandatet, så

jeg vil fortsatt oppfordre Arbeiderpartiet til å gå litt inn i historikken. Slik jeg forstår det, opplever partene å ha prøvd å varsle ganske lenge om at dette etter hvert kan bli dyrt for staten. De blir egentlig ikke møtt, dialogen kommer ikke i gang, og plutselig foreslås det en lukking uten at man har tenkt på en annen pensjonsordning, som kunne ha vært at de gikk inn i tjenstepensjonsordningen for sjømenn, eller en annen revidert ordning. Alle er jo enige om at dagens situasjon ikke holder. I tillegg er det det at det ikke haster lenger. Så jeg vil spørre igjen: Er statsråden sikker på at man ikke skal imøtekomme arbeidstakersiden mer her?

Statsråd Kjersti Stenseng [11:48:10]: Regjeringen har lagt fram sitt forslag til lukking av fiskerpensjonen i dag. Slik jeg opplever salen her nå, vil ikke det få flertall. Da er jeg opptatt av at hvis det nå skal tilbake, bør vi gi organisasjonene muligheten til å revurdere sine anbefalinger. Jeg opplever også, med tanke på det representanten ber om, i forbindelse med at det har kommet innspill som representanten mener ikke har blitt hørt, at hvis vi nå skal ha en nyrunde, er det mulighet til å høre dem. Mitt primærstandpunkt her er at jeg mener det er riktig med lukking. Det har jeg stor respekt for at ikke vil få flertall. Så får en da muligheten til en ny prosess.

Une Bastholm (MDG) [11:48:50]: De fiskerne vi snakker om her, er arbeidstakere. De ansettes og sies opp i henhold til norsk lov. Arbeiderpartiet i regjering må gå ordentlig inn i saken, for her er det en konflikt. Hvis man spør bredden av organisasjoner som organiserer her, om hvor tyngden ligger med tanke på interesser fra arbeidsgiversiden, er det jo ikke rart at de ikke kommer til å ønske en slik lovfestet pensjonsordning. Det har de allerede sagt veldig tydelig. Så hva er det som gjør at statsråden nå tenker på en ny prosess? Det er bra at den skal være balansert og grundigere enn en liten arbeidsgruppe, men hva skal gjøre at man i en ny prosess kommer til en annen konklusjon? Gir man her egentlig bare tilliten til arbeidsgiversiden, slik at de kan si at de foretrekker å ikke betale ut pensjon, for det synes de egentlig er enklere? Selvfølgelig gjør de det.

Statsråd Kjersti Stenseng [11:49:46]: Jeg har sagt at hvis vi skal fortsette prosessen, mener jeg det er riktig at de organisasjonene som representerer fiskeres interesser, som er mange, skal få lov til å revurdere sine anbefalinger. Jeg opplever også at det egentlig er det representanten ber om. Det er slik at fiskere får inntektene sine på ulike måter. De får det gjennom hyre, altså lønn, og de får det gjennom lott, som er en utbetaling av en andel av en fangst. Fiskere som er arbeidstakere, som får lønnen sin gjennom hyre, får også en tjenstepen-

sjon. Så en kan både være selvstendig næringsdrivende, og en kan få lønn som arbeidstaker der en har en hyre og en lønn. Jeg mener at de ordningene som vil ligge til grunn ved at fiskere likebehandles med andre selvstendige næringsdrivende, men fortsatt ivaretar deres interesser som arbeidstakere, er en god løsning.

Presidenten [11:50:43]: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Alf Erik Andersen (FrP) [11:50:58]: Jeg fikk egentlig utløp for min argumentasjon gjennom replikkordskiftet. Derfor har jeg bare lyst til å signalisere at Fremskrittspartiet støtter SVs løse forslag – bare så det er notert fra presidentens side.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:51:27]: Som flere har sagt, har dette forslaget ligget på bordet lenge, og det kunne egentlig vært avklart før vi avsluttet forrige sesjon. Allerede da var det klart at regjeringens forslag ikke ville få flertall, men man ønsket selvfølgelig ikke å ha den saken med som en del av valgkampen, hvis man skulle tvunget dette igjennom. Alle så at man ikke ønsket det, og dermed ble saken utsatt.

Det det gjelder i denne saken, er at fiskeren snart er den eneste på båten som ikke er organisert på en annen måte, altså som den eneste som ikke skal ha en pensjon i framtiden. Hvis man er offiser om bord, styrmann eller maskinist, faktisk også stuert, er man organisert andre plasser, og da har man tjenstepensjon. Når det gjelder fiskere, risikerer vi altså at de som begynner etter 1. januar 2026 – eller 1. april, slik det nå ligger an til – skal stå uten en pensjon, inntil de er blitt såpass gamle at de har fått forståelse for at de bør sette av penger til det selv. Det kan vi ikke være bekjent av. Derfor er det løse forslaget som ligger på bordet fra SV, fornuftig, for man må finne en ordning.

Det er helt korrekt at man er selvstendig næringsdrivende i form av et lottsystem, men det er ikke gangbart for framtiden å ha det på den måten. De av oss som følger med i Fiskeribladet og i Kyst og Fjord, ser at det verserer historier om fiskeribedrifter eller fiskebåtreidere som går konkurs. Hvis fiskerne da sitter med lott som ikke er utbetalt, sliter de med å få utbetalt den lotten fordi det sies til dem: Nei, dere var selvstendig næringsdrivende.

Dette er fiskernes lønn. Det er bare det at det er et gammelt system som henger igjen på en sånn måte. Vi må komme oss bort fra at vi skal behandle dem som de eneste som ikke skal ha en slik pensjon.

Det forslaget som foreligger fra Arbeiderpartiet, anser jeg ikke som noe annet enn rett og slett en utsettelse for så å komme tilbake med noe lignende. Det er en

krampetrekning fra Arbeiderpartiet og regjeringens side for å falle ned på det eneste korrekte, som er at man må sørge for at de unge som velger å jobbe på dekket som fiskere om bord i en fiskebåt – ikke som stuert, maskinist eller styrmann – også skal ha en pensjon i framtiden. Derfor må vi finne en løsning for framtiden som gjør at disse også har en pensjon. I dag har man et system hvor dette bestemmes av omsetningsavgift og premie. Alle og enhver som ser vurderingen fra den partssammensatte arbeidsgruppen, skjønner at arbeidsgiveren ville synes det var helt toppers å få fjernet den utgiftsposten på bunnlinjen – helt toppers. De som står igjen med regningen, er de unge fiskerne som blir sittende uten pensjon.

Presidenten [11:54:18]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Då er det pause fram til votering.

Stortinget tok pause i forhandlingane kl. 11.55.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten [15:03:08]: Den innkalte vararepresentanten for Oslo, Marit Veia, tar nå sete.

Votering i sak nr. 1, debattert 2. desember 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Maren Grøthe og Erling Sande om «avdirektørifisering» (Innst. 35 S (2025–2026), jf. Dokument 8:14 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt frem seks forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt
- forslagene nr. 3 og 4, fra Bengt Fasteraune på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 5 og 6, fra Marius Langballe Dalin på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i relevante beslutningsprosesser i staten og i statseide foretak gjøres en kritisk vurdering av om antallet direktører og andre ledere kan reduseres, og at hovedregelen skal være at man ikke oppretter nye direktørstillinger.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en kritisk gjennomgang av hvordan hver enkelt statlig virksomhet reguleres og ledes, med mål om å fjerne ikke-kritisk detaljstyring, og sørge for at ledere har som hovedoppgave å være tett på sine fagfolk og legge til rette for at de skal være trygge og kunne gjøre en god jobb og yte best mulige tjenester.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.01)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en «avdirektørifiseringspolitikk» for offentlig sektor, som innebærer at man i relevante beslutningsprosesser i fremtiden vurderer kritisk om antallet direktører og andre ledere kan reduseres, og at hovedregelen skal være at man ikke oppretter nye direktørstillinger.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt ble med 84 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for tillitsbasert og desentralisert ledelse i staten og i statseide foretak, som reduserer unødvendige ledernivåer, styrker lokal og faglig innflytelse og fremmer moderasjon i lederlønninger.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.11)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:14 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Maren Grøthe og Erling Sande om «avdirektørifisering» – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere antallet direktører i staten og i statseide foretak med minst 20 prosent.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere antallet mellomledere i staten og i statseide foretak med minst 10 prosent.»

Voteringstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet hadde 79 representanter stemt for innstillingen og 7 representanter stemt for forslagene.

Presidenten: Flere har meldt om at stemmen deres ikke ble registrert, eller at de stemte feil, så vi tar voteringen på nytt.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet ble innstillingen vedtatt med 93 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.36)

Votering i sak nr. 2, debattert 2. desember 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsrapportar for 2024 (Innst. 30 S (2025–2026), jf. Meld. St. 34 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Hanne Beate Stenvaag satt frem et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om Datatilsynet bør få søksmålsadgang for Personvernemndas vedtak ved prinsipielle spørsmål.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 34 (2024–2025) – Datatilsynets og Personvernemndas årsrapportar for 2024 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 2. desember 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i burettsslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) (Innst. 33 L (2025–2026), jf. Prop. 158 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2–7, fra Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 8 og 9, fra Anne Lise Gjerstad Fredlund på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 10, fra Hanne Beate Stenvaag på vegne av Rødt og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 10, fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

«Stortinget ber regjeringen i løpet av inneværende stortingsperiode foreta en evaluering av endringene i burettsslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) for å undersøke om endringene har virket etter hensikten.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.12)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 8 og 9, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til lovendring som slår fast at foreldelsesfristen for krav som springer ut av kjøpsretten i leie-til-eie-avtaler, ikke løper så lenge avtalen består.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendring som presiserer at dersom ferdigstillelse av boligprosjektet blir forsinket, skal kjøpsrettsperioden forlenges tilsvarende forsinkelsen og minst fem år fra ferdigstillelse.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 89 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.29)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

«Stortinget ber regjeringen vurdere å redusere den maksimale andelen juridiske personer kan eie i borettslag, for å hindre maktkonsentrasjon og sikre brukerdemokratiet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.46)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 4–7, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til lov om at avtale om leie til eie og deleie skal foreligge skriftlig, og at avtalen som minimum skal angi:

- kjøpesum og grunnlag for fastsetting
- leiebeløp og prinsipp for regulering
- kjøpsrettens varighet
- regler for håndtering av feil og mangler
- henvisning til hvilke lover som gjelder for forholdet, herunder husleieloven, bustadoppføringslova, avhendingslova og foreldelsesloven.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide regler som hindrer spekulasjon og videresalg av boliger i leie-til-eie- og deleieordninger før boligen er kjøpt fullt ut av beboeren.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en evaluering innen tre år etter ikrafttreddelsen av lov om endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrette-

legging for boligkjøpsmodeller), med vurdering av forbrukervern, sosial effekt og markedspåvirkning av boligkjøpsmodellene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge utviklingen i markedet for boligkjøpsmodeller og komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag til innskjerping av regelverket dersom ordningene brukes til spekulasjon eller bidrar til økte boligpriser.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette en nasjonal standardkontrakt for leie-til-eie og deleie, med det formål å sikre forutsigbare rettigheter for forbrukerne og likebehandling i markedet.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.05)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at husleieloven, burettslagslova og eierseksjonsloven ses i sammenheng, slik at regelverket gir et helhetlig og balansert vern av forbruker, leier og kjøper i boligkjøpsmodeller.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 78 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.25)

Komiteen hadde innstilt til stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller)

I

I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag gjøres følgende endringer:

Ny § 4-3 a skal lyde:

§ 4-3 a *Juridiske personar som kan tilby avtale om leige til eige eller deleige*

Med leige til eige er det i denne lova meint avtale mellom ein juridisk person og ein eller fleire fysiske personar om leige av bustad, der den eller dei fysiske personane innanfor ein tidsbestemt periode har rett til å kjøpe bustaden.

Med deleige er det i denne lova meint avtale om delt eigarskap av ein bustad mellom ein juridisk person og ein eller fleire fysiske personar, der den eller dei fysiske personane har rett til å kjøpe heile bustaden. Den eller dei fysiske personane må eige minst 50 prosent av bustaden og ha ein eksklusiv bruksrett til heile bustaden.

Departementet kan gi forskrift om at juridiske personar som tilbyr bustad med avtale om leige til eige eller deleige, kan eige opp til 50 prosent av bustadene i laget. Slik forskrift skal stille nærare vilkår til avtalane om leige til eige og deleige. Forskrifta kan fastsetje at ein kommune kan eige ein større andel enn 50 prosent av bustadene i laget.

Ny § 4-3 b skal lyde:

§ 4-3 b Forelding av kjøpsrett ved avtale om leige til eige og deleige

Når ein person har fått tilbod om kjøp av bustad som nemnt i § 4-3 a første eller andre ledd, blir retten til å tre inn i kjøpsavtalen ikkje forelda før akseptfristen som er angitt i kjøpsretten, er gått ut. For krav med grunnlag i ein inngått kjøpsavtale gjeld reglane i foreldelsesloven.

§ 4-12 tredje ledd skal lyde:

(3) Forkjøpsretten kan heller ikkje gjerast gjeldande når ein leigar eller deleigar nyttar seg av kjøpsretten i ein leige til eige- eller deleigeavtale som nemnd i § 4-3 a første og andre ledd.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 5-2 nytt femte ledd skal lyde:

(5) Reglane i paragrafen her er ikkje til hinder for slikt sameige som nemnt i § 4-3 a andre ledd.

§ 7-10 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan gi forskrift om røysterett på generalforsamlinga ved bruk av avtale om leige til eige eller deleige i laget.

II

I lov 16. juni 2017 nr. 65 om eierseksjoner gjøres følgende endringer:

Ny § 23 a skal lyde:

§ 23 a Unntak fra § 23 for juridiske personer som tilbyr avtale om leie til eie eller deleie

Med leie til eie menes i denne loven avtale mellom en juridisk person og en eller flere fysiske personer om leie av

bolig, der den eller de fysiske personene innenfor en tidsbestemt periode har rett til å kjøpe boligen.

Med deleie menes i denne loven avtale om delt eierskap av en bolig mellom en juridisk person og en eller flere fysiske personer, der den eller de fysiske personene har rett til å kjøpe hele boligen. Den eller de fysiske personene må eie minst 50 prosent av boligen og ha en eksklusiv bruksrett til hele boligen.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra begrensningen i adgangen til å kjøpe eller på annen måte erverve boligseksjoner etter § 23, slik at inntil 50 prosent av boligseksjonene i sameiet kan erverves av juridiske personer som tilbyr en bolig med avtale om leie til eie eller deleie. Forskriften skal stille nærmere vilkår til avtalene om leie til eie og deleie.

Ny § 23 b skal lyde:

§ 23 b Foreldelse av kjøpsrett ved avtale om leie til eie og deleie

Når en person har fått tilbud om kjøp av bolig som nevnt i § 23 a første eller andre ledd, foreldes ikke retten til å tre inn i kjøpsavtalen før akseptfristen som er angitt i kjøpsretten, er gått ut. For krav med grunnlag i en inngått kjøpsavtale gjelder reglene i foreldelsesloven.

§ 52 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om stemmerett på årsmøtet ved bruk av avtale om leie til eie eller deleie i sameiet.

III

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Loven gjelder for avtaler som er inngått etter lovens ikrafttredelse.
3. Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra bestemmelsen i nr. 2.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 2. desember 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere (lukking av pensjonstrygden) (Innst. 37 L (2025–2026), jf. Prop. 133 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

- forslag nr. 2, fra Per Vidar Kjølmoen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 3, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Under debatten er forslag nr. 2 endret, og presidenten viser til at endret forslag nr. 2 er omdelt på skranken foran salen samt ligger på saken i salappen.

Presidenten vil også opplyse om at under debatten er støtten til innstillingens tilråding trukket, og det vil dermed ikke bli votert over innstillingens tilråding.

Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et bredt partssammensatt utvalg, med balanse mellom partene, som skal legge frem forslag som moderniserer fiskerpensjonen slik pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs er i dag, og gjør den til en obligatorisk, kostnadsnøytral og innskuddsbasert ordning hvor statsgarantien videreføres. Ordningen må ivareta både ansatte og selvstendige medlemmer og tilpasses vedtatt pensjonsreform. Utvalget må ha god fremdrift i arbeidet, slik at et omforent forslag til modernisering av pensjonstrygden for fiskere legges frem for Stortinget våren 2027.»

Fremskrittspartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.47)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder, med den foretatte endringen:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et bredt partssammensatt utvalg, for å vurdere om fiskerpensjonen bør moderniseres i retning av Pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs, til en innskuddsbasert ordning, løpende finansiert av fiskerne og næringen, med en videreført statsgaranti. Ordningen må kunne ivareta både ansatte og selvstendige medlemmer og tilpasses vedtatt pensjonsreform. Ved utformingen av ordningen kan utvalget

komme med forslag som hensyntar fiskeres status som selvstendig næringsdrivende og fiskeryrkets særegenheter, og andre hensyn som utvalget mener bør tas i utformingen av en innskuddspensjon for fiskere. Utvalget må ha god fremdrift i arbeidet slik at et omforent forslag til modernisering av pensjonstrygden for fiskere legges frem for Stortinget våren 2027.»

Høyre, Senterpartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet – med den foretatte endringen – ble vedtatt med 52 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.09)

*Sak nr. 5 [15:11:16]**Referat*

1. (148) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Mirell Høyer-Berntsen, Anne Lise Gjerstad Fredlund, Ingrid Fiskaa, Marthe Hammer og Lars Haltbrekken om konsesjonsordning for etablering av datasentre (Dokument 8:60 S (2025–2026))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (149) Ny saldering av statsbudsjettet 2025 (Prop. 26 S (2025–2026))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
3. (150) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erling Sande, Geir Pollestad, Bengt Fasteraune, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Kristian August Eilertsen, Erlend Svardal Bøe, Bård Ludvig Thorheim, Grunde Almeland og Marius Langballe Dalin om alkoholsal i fjernbetente butikkar (Dokument 8:59 S (2025–2026))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
4. (151) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Kristoffer Sivertsen, May Helen Hetland Ervik, Pål Morten Borgli om å ikke bruke metanhemmere i norsk landbruk (Dokument 8:57 S (2025–2026))
5. (152) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat (Dokument 8:58 S (2025–2026))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes næringskomiteen.
6. (153) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Anne Kristine Linnestad og Ove Trellevik om oppstart av reguleringsplanarbeid

for Hardangerviddetunnelar (Dokument 8:56 S
(2025–2026))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten [15:11:42]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? –

Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.12.

